

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja na roky 2021 – 2030

Obec Balog nad Ipľom

Schválené Obecným zastupiteľstvom dňa:
Číslo uznesenia: 11/12/2021

Úvod.....	4
1. Analytická časť	7
1.1 Širšie územné väzby a poloha obce	7
1.1.1 Priemet územno-plánovacích a rozvojových dokumentov	7
1.2 Prírodné pomery	8
1.3 Súčasná krajinná štruktúra	10
1.4 Ochrana prírody a krajiny.....	11
1.5 Životné prostredie.....	12
1.6 História, osídlenie, urbanistický vývoj	13
1.6.1 Historický vývoj obce	13
1.6.2 Historický vývoj názvu obce	15
1.7 Kultúrne dedičstvo.....	15
1.7.2 Zoznam pamiatok z ÚZKP	15
1.7.3 Pamätihodnosti v obci.....	16
1.7.4 Významné osobnosti v obci	17
1.8 Architektúra.....	17
1.8.1 Ľudová architektúra v obci	17
1.8.2 Urbanistická štruktúra sídla, postupnosť vývoja obce.....	18
1.8.3 Bývanie.....	18
1.9 Technická infraštruktúra	19
1.9.1 Doprava	19
1.9.2 Vodné hospodárstvo	19
1.9.3 Energetika	20
1.9.4 Telekomunikácie.....	20
1.10 Sociálna infraštruktúra	21
1.10.1 Kultúra, osвета.....	21
1.10.2 Občianska vybavenosť.....	21
1.10.3 Rekreačia a športové aktivity	21
1.11 Hospodárska základňa	22
1.11.1 Priemyselná výroba	22
1.11.2 Hospodárska činnosť v obci.....	22
1.11.4 Poľnohospodárstvo a pôda	23
1.11.5 Lesné hospodárstvo.....	24
1.12 Rekreačia a cestovný ruch.....	24
1.13 Ľudský potenciál.....	25
1.13.1 Obyvateľstvo.....	25
1.13.2 Kluby, združenia a spolky	27
1.14 Trh práce.....	28
1.15 Financovanie obce.....	30
1.16 Kultúrno-spoločenský život obce.....	30
1.17 Ex-post hodnotenie predchádzajúceho dokumentu	31
2. Strategická časť	33
2.17 Vízia.....	33
2.18 SWOT analýza, STEEP analýza.....	33
2.19 Problémová analýza.....	36
2.19.1 Dotazníkový prieskum medzi občanmi	37
3. Programová a realizačná časť	38
3.1 Stanovenie cieľov	38
3.2 Strategický cieľ.....	38
3.3 Špecifické ciele.....	39
3.4 Rozpracovanie rámcových aktivít obce	41

3.4.1 Súhrnný prehľad projektov obce Balog nad Ipľom na roky 2021 – 2030	42
3.5. Postup pri implementácii	46
4.2 Systém monitorovania a hodnotenia	46
4. Finančná časť.....	48
ZÁVER.....	51
Použitá literatúra:.....	51

Úvod

“PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE BALOG NAD IPĽOM” bol vypracovaný ako strategický plánovací dokument pre udržateľný rozvoj obce. Výstupom programu je komplexný audit rozvojového potenciálu v území zhrnutý formou SWOT analýzy, na základe ktorého je zadefinovaný návrh možností rozvoja obce s využitím dostupných miestnych zdrojov a návrh na konkrétne projekty a programy. Program bol spracovaný metódou interaktívneho plánovania, kde do tvorby a pripomienkovania tohto dokumentu bola zapojená nielen samospráva, ale aj občania, neziskové združenia a podnikatelia. Cieľom PHRSR je navrhnúť takú predstavu o rozvoji obce, ktorá vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jej občanov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne. Táto stratégia je otvoreným dokumentom a podľa potreby obce bude priebežne aktualizovaná a dopĺňovaná.

Prvé PHSR obce Balog nad Ipľom bolo spracované a schválené zastupiteľstvom v roku 2008 s platnosťou do roku 2013. Aktualizácia tohto dokumentu bola vykonaná v roku 2014 s platnosťou programu do roku 2020. V roku 2021 začína nové programové obdobie Európskej únie na roky 2021 – 2027. Z tohto dôvodu sa obec Balog nad Ipľom rozhodla spracovať ďalšiu aktualizáciu programu a zabezpečiť tak podmienky pre ekonomický rozvoj obce, ktorá bude schopná efektívne využívať všetky zdroje - prírodné, kultúrne, finančné aj ľudské. Nový PHRSR obce Balog nad Ipľom je navrhnutý na obdobie rokov 2021 – 2030.

Rozvojový strategický dokument má pre obec veľký význam pre získanie zdrojov z EÚ, nakoľko možnosť žiadať o nenávratný finančný príspevok je podmienená existenciou tohto dokumentu a súladom konkrétneho projektu s týmto strategickým dokumentom. Je však dôležité, že využiteľnosť dokumentu nie je obmedzená iba na získanie zdrojov EÚ, pretože strategické plánovanie v sebe obsahuje ciele a priority, ktoré nie je možné riešiť iba s využitím fondov EÚ, ale pre ich realizáciu sú k dispozícii aj iné finančné zdroje – nadácie, štátne dotácie, vlastné zdroje a pod. PHRSR na roky 2021– 2027 je vypracovaný v súlade so zákonom 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Tento zákon ustanovuje ciele a podmienky podpory regionálneho rozvoja, upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy, vyšších územných celkov, obcí a ďalších subjektov územnej spolupráce a podmienky na koordináciu a realizáciu regionálneho rozvoja.

Vypracovanie a následná realizácia návrhov strategického rozvojového dokumentu je zložitý proces, náročný na koordináciu, odborné vedomosti a zabezpečenie množstva väzieb. Pri jeho príprave je nutné zohľadniť množstvo dokumentov, ktoré tvoria určitý strategický alebo legislatívny rámec a majú nadradený charakter.

Ide hlavne o väzby na tieto dokumenty:

- strategické a programové dokumenty SR a EÚ,
- príslušné odvetvové politiky,
- aktuálna legislatíva pre jednotlivé riešené oblasti,
- platná územno-plánovacia dokumentácia rôznych stupňov

Spracovanie PHRSR sa z metodického hľadiska riadilo najmä:

- zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
- Metodikou inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií schválenou uznesením vlády SR č.197/2017 a nadradenými programovými dokumentmi

- Metodikou na vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, verzia 2.0. Bratislava : MDVRR, 2015.
- Metodikou tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, 2020

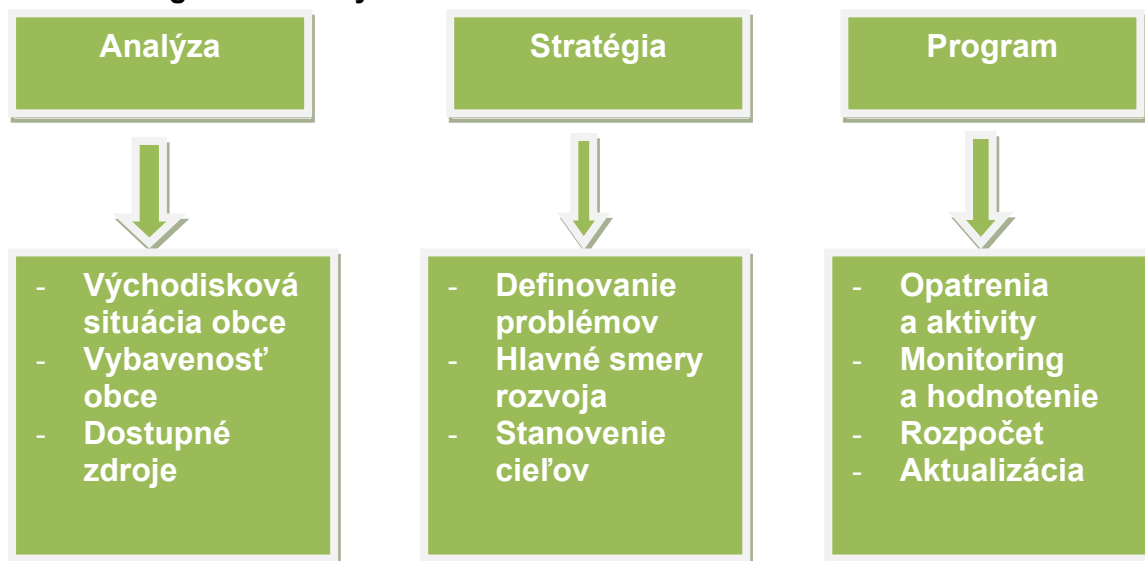
Zohľadňuje ciele a priority ustanovené v PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2015 – 2023.

Pri spracovaní strategického programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde. Vypracovaný dokument rešpektuje Partnerskú dohodu Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027, ktorá je programovacím dokumentom na čerpanie finančných zdrojov z fondov EÚ (aktuálna verzia k dátumu spracovania dokumentu) a Operačný program Slovensko na programové obdobie 2021 - 2027, pracovné verzie.

Štruktúru programu rozvoja obce tvorí analytická, strategická, programová, realizačná a finančná časť. Hlavnými zdrojmi informácií pre analytickú časť plánu rozvoja obce sú údaje poskytnuté Krajskou správou Štatistického úradu v Banskej Bystrici – Mestská a obecná štatistika, RegDat a výsledky sčítania obyvateľov z roku 2011, ktoré predstavujú exaktné vstupy. Ďalším významným zdrojom informácií sú údaje zhromaždené riešiteľskou organizáciou počas terénneho prieskumu v obci, údaje z odbornej literatúry a údaje poskytnuté predstaviteľmi obce.

Dôležitým prvkom strategického plánovania je zapojenie verejnosti – občanov, neziskových organizácií, škôl, podnikateľov. Tento aspekt bol pri spracovaní dokumentu plne rešpektovaný. Tiež bol ex-post zhodnotený predchádzajúci program na obdobie rokov 2014 – 2020. Prehľad zrealizovaných projektov sa nachádza v samostatnej tabuľke.

Štruktúra Programu na roky 2021 – 2030

Socio-ekonomický profil okresu Veľký Krtíš, spracovaný Banskobystrickým samosprávnym krajom k 11/2020,

link na dokument: <https://www.bbsk.sk/Portals/0/Users/052/64/564/Socio-ekonomick%C3%BD%20profil%20okresu%20Ve%C4%BEk%C3%BD%20Krt%C3%AD%C5%A1.pdf>:

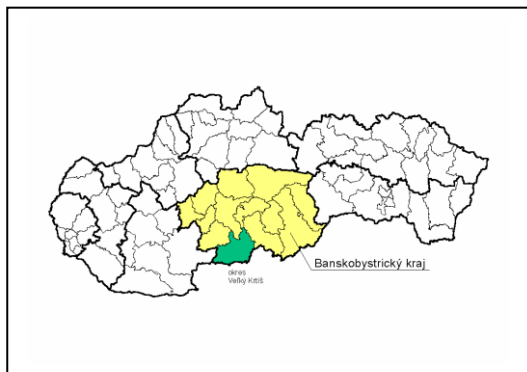
- Socio-ekonomická situácia v okrese je nepriaznivá
- Obyvateľstvo okresu je koncentrované v mestách Veľký Krtíš a Modrý Kameň a v ich okolí.
- Dopravná dostupnosť je slabšia. Problémom je aj zlý stav cestnej siete.
- 31 % územia tvoria lesy, 62 % poľnohospodárska pôda.
- V minulosti významné náleziská hnedého uhlia.
- Okres má potenciál pre ďalší rozvoj priemyslu s využitím vlastného ľudského aj materiálového kapitálu.
- Cestovný ruch je menej rozvinutý. Bohatý výskyt termálnych prameňov v okrese.

Zhrnutie socio-ekonomického profilu okresu Veľký Krtíš:

- Doprava - Cestnú sieť v okrese Veľký Krtíš tvorí 44,338 km ciest I. triedy, na ktorých sa nachádza 19 mostov; 94,285 km ciest II. triedy so 49 mostami a 231,627 km ciest III. triedy s počtom mostov 74. Hustota cestnej siete je 0,437 km/km². Z hlavnej prehliadky ciest v roku 2020 vyplýva, že v nevyhovujúcom alebo havarijnom stave je 52 % ciest, čo predstavuje zlepšenie oproti roku 2019.
- Sociálne služby - V zariadeniach sociálnych služieb je k dispozícii 304 miest pobytovou formou a 190 miest ambulantnou formou. Z hľadiska druhu poskytovaných služieb, najvyššie zastúpenie majú opatrovateľské služby, ktoré poskytuje 26 poskytovateľov.
- Vzdelávanie - V okrese sa nachádza 37 materských škôl, 14 základných škôl, 3 stredné odborné školy a 1 gymnázium. V šk. roku 2019/2020 navštevovalo celkovo materské školy 971 detí, základné školy 2 807 žiakov a stredné školy spolu 874 študentov. Počty žiakov na materských a základných školách vzrástli oproti školskému roku 2015/2016. Stredné školy však zaznamenali za toto obdobie pokles počtu žiakov.
- Kultúra - Na území okresu sa nachádza podľa Štatistického úradu SR 37 verejných knižníc, 3 múzeá a 1 stále kino. Spomedzi všetkých okresov kraja sídli v okrese Veľký Krtíš najvyšší počet verejných knižníc.
- Zdravotníctvo - Najväčším prevádzkovateľom zdravotnej starostlivosti v okrese je Všeobecná nemocnica s poliklinikou, n.o. Veľký Krtíš, v ktorej sa nachádza 14 ambulancií a poskytuje 122 lôžok.

1. Analytická časť

1.1 Širšie územné väzby a poloha obce

*poloha okresu v rámci Slovenska
a Banskobystrického samosprávneho kraja*

V marci roku 2000 vzniklo Združenie obcí Veľký potok - Ipľ. Zakladateľmi boli obce Hrušov, Dolinka, Kosihy nad Ipľom, Vinica a Čelovce. Forma registrácie je združenie obcí. Hlavnými cieľmi združenia boli pri založení: koordinácia prípravy a realizácie rozvojových programov mikroregiónu, zabezpečovanie a spracovávanie programov, plánov a projektov regionálneho rozvoja, propagácia regiónu, jeho subjektov a produktov, získavanie finančných zdrojov pre realizáciu zámerov a cieľov združenia. V roku 2003 bol pre mikroregión spracovaný dokument Plán sociálneho a ekonomického rozvoja MR Veľký potok - Ipľ. Dokument bol spracovaný s podporou Nadácie otvorenej spoločnosti. Spracovaný dokument je dôležitý najmä z hľadiska vytvárania spoločných programov a produktov, napr. v rámci rozvoja cestovného ruchu, tvorby a ochrany životného prostredia, príp. rozvoja vzdelávania. V súčasnej dobe má združenie 15 členov: Vinica, Hrušov, Kosihy nad Ipľom, Čelovce, Dolinka, Veľká Čalomija, Veľká Ves nad Ipľom, Trebušovce, Kleňany, Sečianky, Balog nad Ipľom, Kamenné Kosihy, Ďurkovce, Širákov, Ipľské Predmostie.

V júni roku 2008 vzniklo združenie Partnerstvo Krtíšskeho Poiplia, ktorého cieľom je podpora rozvoja vidieka. Medzi členom patrí aj obec Balog nad Ipľom. Od roku 2010 implementovalo združenie program Leader na základe schválenej Integrovannej stratégie rozvoja Partnerstva Krtíšskeho Poiplia. Združenie zadministrovalo niekoľko investičných aj neinvestičných projektov. Toto združenie ukončilo svoju činnosť a v roku 2015 vzniklo nové združenie Hontianske Poiplie, ktorého je obec členom. Združenie vzniklo na území dvoch mikroregiónov: MR Údolie Čebovského potoka a MR Veľký potok – Ipľ a jeho členom je 20 samospráv. Od roku 2017 implementuje občianske združenie program Leader.

1.1.1 Priemet územno-plánovacích a rozvojových dokumentov

Dôležitý predpoklad pre riešenie investičných rozvojových zámerov predstavujú územnoplánovacie dokumentácie a územnoplánovacie podklady. Medzi najdôležitejšie nadradené dokumenty patria:

Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS)

KURS je územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu, ktorá navrhuje nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, systémy technickej a sociálnej infraštruktúry. Podľa tohto dokumentu z hľadiska sídelnej štruktúry územím obce neprechádza žiadna sídelná rozvojová os ani komunikačno-rozvojová sídelná os, jeho územie neleží ani v dosahu veľkokrtíšskeho ťažiska osídlenia (ťažisko osídlenia tretieho stupňa). Samotná obec Balog nad Ipľom patrí podľa platného znenia ÚPN-VÚC Banskobystrického kraja do skupiny centier šiestej skupiny (centrá miestneho významu).

Územný plán VÚC Banskobystrického kraja

Nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou pre ÚPN obce Balog nad Ipľom je ÚPN VÚC Banskobystrický kraj v znení Zmien a doplnkov z r.2009 a 2014. Tento dokument vo svojej záväznej časti určuje niektoré všeobecné podmienky pre rozvoj miest a obcí, ako aj konkrétne regulatívy vzťahujúce sa k riešenému územiu. Tieto výstupy sú záväzným dokumentom pre riešenie ÚPN obce Balog nad Ipľom aj pre definovanie projektových zámerov v PHSR obce.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja BBSK

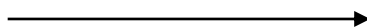
VÚC Banskobystrický kraj v súčasnej dobe spracováva menovaný dokument.

1.2 Prírodné pomery

Poloha

Obec Balog nad Ipľom leží v Ipľskej kotline na pravom brehu Ipľa, vo východnej časti južnoslovenskej kotliny, pod južným výbežkom Krupinskej planiny. Na juhu hraničí s Maďarskou republikou, na severe s obcou Vinica, na východe s katastrálnym územím obce Dolinka a na západe s obcou Veľká Ves nad Ipľom. Nadmorská výška v strede obce je 140 m n. m. a v chotári 132 - 177 m n. m. Vzdialenosť od okresného mesta je 30 km.

Letecký pohľad na obec Balog nad Ipľom

Zdroj: obec

Geomorfológia

Geograficky je obec lokalizovaná pod južným výbežkom Krupinskej vrchoviny. Južná časť odlesneného chotára je na mokrej zaplavovanej nive Ipľa a na nižších terasách s pieskovými presypmi, severná na nízkej, plochými chrbtami rozčlenenej pahorkatine z mladotretihorných uloženín. V južnej časti má nivné a lužné, v severnej časti hnedozemné pôdy. Súčasný obraz rovinatej krajiny tvoria jednoduché pravidelné línie polí a poľných ciest, občas prerušené

vertikálami stĺpov elektrického vedenia. Obraz krajiny je plochý, bez zaujímavých pohľadných dominánt. Rozloha chotára je 835,8 ha.

Ipel' pramení vo Veporských vrchoch a do Dunaja sa vlieva pri Szobe. Po vrchnokriedovom vyvrásnení Západných Karpát, začala koncom oligocénu Ipeľská, Lučenská a Rimavská kotlina poklesávať, následkom čoho sem preniklo more. More pretrvávalo najdlhšie v Ipeľskej kotline. Stiahlo sa len v miocéne, kedy sa čoraz častejšie začali prejavovať účinky andezitového vulkanizmu. Po jeho utišení vytvárali rieky a potoky široké aluviálne nivy a postupne urovnali reliéf. Po vzniku stredohorskej rovne nastala nová tektonická aktivita. V prvom štádiu vznikli úzke a hlboké doliny typu „V“. Doliny sa rozširovali, postupne sa vytvorila nová erózna úroveň. Neskôr už Ipeľ nevedel prekonať intenzívne sa dvíhajúce hrebene a pri Holíči zmenil smer na juhozápad a vytvoril si koryto približne v dnešných úsekoch. Na strednom a dolnom toku Ipeľ často menil koryto následkom čoho sa na nive často vyskytovali mŕtve ramená. Po regulácii toku ich nájdeme už len ojedinele.

Pedológia

Ipeľská kotlina je z veľkej časti budovaná nespevnenými alebo málo spevnenými horninami. Po vyvrásnení Západných Tatier bolo podobne ako ostatné medzihorské panvy aj územie Ipeľskej kotliny zaliate morom. Vzniknuté sedimenty sú uložené približne vodorovne, už bez vrásnenia. More od priestoru Ipeľskej kotliny preniklo od juhu v najvyššom oligocéne a po niekoľkých čiastočných ústupoch pretrvávalo až do stredného miocénu. Z obdobia vrchného oligocénu a spodného miocénu pochádzajú slienité prachovce, íly s piesčitými polohami a piesky, ktoré tvoria prevažnú časť výplne Ipeľskej kotliny. Zo štvrtohôr sa zachovala hlavne sústava riečnych terás Ipeľskej kotliny.

Spolupôsobením klimatických pomerov, charakteru reliéfu územia a geologickým vývojom sú determinované genetické vlastnosti pôd, ich zrnitosť, skeletnosť a hĺbka pôdneho profilu. V riešenom území prevládajú rôzne typy hnedozemné pôdy a nivné a lužné pôdy.

Klíma

Ipeľská kotlina je podľa priemerných ročných teplôt +9 °C teplou oblasťou. Najchladnejším mesiacom je január s priemernou teplotou -3,4 °C, najteplejším mesiacom je júl s priemernou teplotou +20,2 °C. V riešenom území sa vyskytuje klimatický okrsok A3 – teplý, mierne suchý, s miernou zimou. Ipeľská kotlina je relatívne suchá, priemerný ročný úhrn zrážok je 600 mm.

Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu (°C)

Mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
(°C)	-3,4	-1,3	3,8	9,9	15,0	18,4	20,2	19,1	15,1	9,1	4,4	-0,3	9,2

Zdroj: Michal, Geografia okresu Veľký Krtíš

Priemerný dátum nástupu (N), konca (K) a priemerné trvanie (T) charakteristických denných teplôt, teplotné sumy (TS) z dní s charakteristickými teplotami (v °C)

0 °C			5 °C			10 °C			15 °C			Teplotné sumy		
N	K	T	N	K	T	N	K	T	N	K	T	TS ₅	TS ₁₀	TS ₁₅
22.2	14.12	29	22.3	11.11	23	16.4	11.10	17	15.5	16.9	12	3390	2977	2295
.	.	6	.	.	5	.	.	9	.	.	5			

Zdroj: Michal, Geografia okresu Veľký Krtíš

Počet dní so zrážkami 1,0 mm a viac sa pohybuje od 85 do 90. V priebehu roka ich najviac pripadne na máj, najmenej na september. Počet dní so zrážkami 5,0 mm a viac sa pohybuje od 42 do 45. Najväčší počet týchto dní pripadne na máj alebo jún a najmenej na september alebo apríl. Počet dní so zrážkami 10,0 mm a viac sa pohybuje od 19 do 22. Najväčší počet týchto dní pripadne na jún, najmenej na január, apríl, pripadne na september.

Priemerný dátum prvého sneženia pripadá na koniec 2.dekády novembra a priemerný dátum posledného sneženia pripadá na 2-3 posledné dni marca. Priemerný dátum prvého dňa so snehovou prikrývkou pripadá na prvé dni decembra a priemerný dátum posledného dňa so snehovou prikrývkou pripadá na začiatok 2.dekády marca. Za miernej zimy, aké sú v posledných rokoch, zmizne snehová pokrývka už v poslednej dekáde januára alebo v 1.dekáde februára. Priemerná výška snehovej pokrývky za zimné obdobie sa pohybuje od 11,3 do 11,7 cm. Počet dní so snežením v novembri sa pohybuje v rozmedzí od 1,8 do 3,1, v decembri od 5,9 do 6,8, v januári od 8,4 do 9,4, vo februári od 7,2 do 8,1, v marci od 2,9 do 5,7, v apríli od 0,5 do 1,3, v máji od 0,1 so 0,2. priemerný počet dní so snežením sa teda pohybuje od 27,8 do 34,8 dňa.

Prevládajúci smer vetra určuje orografia územia. V riešenom území prevláda juhozápadný vietor, po ňom ja najčastejší severovýchodný vietor. Najčastejšie dni s vetrom sú v letnom a zimnom období, najmenej ich je na jar a na jeseň.

Vodstvo

Územie celého okresu patrí medzi vodohospodársky pasívne, nesebestačné. Hlavným tokom v katastrálnom území je rieka Ipľ, ktorá v tomto území tvorí štátnu hranicu medzi SR a MR.

Sledované územie patrí do povodia rieky Ipľ. Ide o stredný tok s priemerným spádom 0,044 %. V prvom polroku odteká viac ako 72 % celoročného odtoku. Najvyššie výkyvy prietoku sú v septembri. Minimálne stavy sú v júli a v auguste, ktoré sú ojedinele prerušené letnými prítokmi. Maximá sú v marci v dôsledku topenia snehu. Po ľavej strane obce preteká rieka Ipľ, ktorá medzi obcami Selešany a Slovenské Ďarmoty priberá potok Krtíš, pri Kolároch Čebovský potok a pri obci Kosihy nad Ipľom priberá Veľký potok.

Znečistenie vodných tokov je väčšinou dôsledkom vlastnej antropogénnej činnosti v území. Nepriaznivý vplyv na množstvo povrch a podzemných vôd ako aj na ich kvalitu má dlhodobý deficitný množstvo vodných zrážok. Ročný úhrn zrážok je 600 - 700 mm. Ipľ a jeho prítoky majú pomerne malé prietoky a sú charakteristické nevyrovnaným tokom. Nepriaznivé dôsledky hospodárenia na pôde v minulosti majú za následok zrýchlený odtok povrchovej vody. Riečna sústava je málo rozvinutá, perovitá.

1.3 Súčasná krajinná štruktúra

Na nížine rastie vrba a topoľ. Lúky, lesíky a ich okraje slúžia okrem iného ako zdroj liečivých rastlín. Medzi najbežnejšie sa vyskytujúce druhy patria: čakanka obyčajná, repík, myší chvostík, nevädza poľná, ibiš lekárske, pastierska kapsička, praslička poľná, púpava, harmanček, šípky, srdcovník.

Lesov je v obci Balog nad Ipľom veľmi málo. Zvieratá, ktoré sa vyskytujú v lesoch sú srnčia, zajace, zo škodlivej líška. Z vtáctva tu nechýba jarabica, bažant, kukučka, sojka, vrana, straka, zo škodných jastrab, kaňa – myšiak. Zo spevavého vtáctva tu nájdeme škovránka, slávik a drozda, zo sťahovavého škovránka, lastovičku, divú kačku, bociana, kuvika obyčajného, hrdličku poľnú, strnádka obyčajnú, sýkorku belasú a niekoľko ďalších. Zo vzácných druhov treba spomenúť včelárika zlatého, jaštericu obyčajnú, užovku obyčajnú, skokana hnedého a rosníčku zelenú

Výmera katastrálneho územia obce Balog nad Ipľom je v súčasnosti 835,8 ha, z toho orná pôda zaberá 536,4 ha (64,17 % z celkovej výmery k.ú.), vinice 8,4 ha (1,00 % z celkovej výmery k.ú.), záhrady 13,5 ha (1,61 % z celkovej výmery k.ú.), trvalo trávnaté porasty 203,99 ha (24,40 % z celkovej výmery k.ú.), lesné pozemky 1,48 ha (0,17 % z celkovej výmery k.ú.), vodné plochy 24,7 ha (2,95 % z celkovej výmery k.ú.), zastavané plochy zaberajú 33,96 ha (4,06 % z celkovej výmery k.ú.) a ostatné plochy 13,18 ha (1,57 % z celkovej výmery k.ú.). Poľnohospodárska pôda spolu zaberá 762,4 ha, čo predstavuje 91,2 % z celkovej výmery k.ú.

Zastúpenie jednotlivých kultúr a druhov pozemkov v obci

Obec	Celková výmera (ha)	Lesné pozemky (ha)	Poľnohosp. pôda (ha)	Vodné plochy (ha)	Zastavaná plocha (ha)	Ostatné plochy (ha)
Balog nad Ipľom	835,10	1,89	699,83	14,29	37,12	81,94

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

1.4 Ochrana prírody a krajiny

Ochrana prírody a krajiny predstavuje predchádzanie zásahom a obmedzovanie zásahov, ktoré ohrozujú, poškodzujú alebo ničia podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, prirodzený estetický vzhľad krajiny, znižujú jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov týchto zásahov. Povinnosť chrániť všetky zložky prírody je zakotvená v rade zákonných opatrení, základným zákonom je Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. V zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny sa pre územnú ochranu prírody a krajiny stanovuje päť stupňov ochrany, pričom rozsah obmedzení sa so zvyšujúcim stupňom ochrany zväčšuje. Prvý stupeň ako všeobecná ochrana platí na celom území SR všade tam, kde nie je vyhlásená územná ochrana v jednotlivých kategóriách chránených území. Druhý až piaty stupeň predstavuje osobitnú ochranu, a to v zmysle územného členenia, alebo v zmysle druhej ochrany.

Okres Veľký Krtíš má v porovnaní s ostatnými regiónmi SR malé množstvo vyhlásených chránených území. Vyhlásené chránené územia zahŕňajú podstatnú časť ekologicky najcennejších častí prírody týchto okresov. Rovnako to platí aj o územiach označovaných ako ekologicky významné segmenty krajiny. V rámci starostlivosti o chránené územia nie sú zatiaľ spracované programy starostlivosti resp. osobitné režimy ochrany. Taktiež v rámci starostlivosti o chránené druhy neboli vypracované osobitné režimy ochrany. Vzhľadom k týmto údajom je najvyššie dôležité rešpektovať aktuálne zákonné normy v oblasti ochrany prírody a krajiny, realizovať opatrenia navrhované v odborných dokumentoch (R-ÚSES a pod.) a zároveň sa venovať oblasti prevencie, výchovy a vzdelávania.

Vyhlásené chránené územia

V riešenom území sa nenachádza žiadne vyhlásené chránené územie v zmysle zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Základnou súčasťou európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov je úplná realizácia sústavy NATURA 2000, ktorá má vytvoriť súvislú európsku sieť osobitne chránených území, ktorú budujú členské krajiny nezávisle na národných sústavách chránených území.

V k.ú. obce Balog nad Ipľom sa nachádza lokalita NATURA 2000:

SKCHVU021 - Chránené vtáčie územie Poiplie

Južná časť katastra obce Balog nad Ipľom je súčasťou chráneného vtáčieho územia Poiplie – vyhláška č. 20/2008 Z.z. zo dňa 7.1.2008. Toto územie predstavuje zachovalú časť nivy rieky Ipľ s brehovými porastmi, mokraďami, podmáčanými a nepravidelne zaplavovanými lúkami. Územie sa nachádza v okresoch Levice, Veľký Krtíš a Lučenec a nadväzuje na podobné územie v Maďarsku. Jeho celková výmera je 9 235 ha (tiahne sa približne od Lučenca po Šahy, v k. ú. Balog nad Ipľom je jeho časť). V území sa nachádzajú aj intenzívne obhospodarované poľné ekosystémy. Územie predstavuje jedno z piatich najvýznamnejších území pre hniezdenie bociana bieleho, kane močiarnej, bučičika močiarného, chriašteľa malého a bodkovaného včelárika zlatého. Územie je aj významným regionálnym migračným koridorom pre vodné vtáctvo. V chránenom vtáčom území sa zakazuje vykonávať činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet jeho ochrany.

Chránené stromy

V katastrálnom území obce Balog nad Ipľom sa nachádza chránený strom evidovaný pod číslom S 277. Je to brest väzový – *Ulmus laevis* Pall.

Územný systém ekologickej stability

Udržanie ekologickej stability na Zemi je základnou nevyhnutnou podmienkou princípu trvale udržateľného rozvoja. Účelom dokumentov ÚSES je stanoviť celoplošný systém obhospodarovania krajiny s cieľom zachovať, udržať alebo vytvárať stabilitu krajinného systému. Konkrétne to znamená ochranu a vytvorenie podmienok pre existenciu a rozvoj genofondu (najmä ohrozeného), zachovanie biodiverzity, blokovanie rozvoja negatívnych procesov a podporovanie rozvoja prirodzených (samoregulačných) procesov.

V k.ú. obce sa nenachádzajú územia a časti prírody s významnými biologickými a estetickými hodnotami a prvkami prírody.

1.5 Životné prostredie

V oblasti životného prostredia patria k samostatne sledovaným tieto zložky:

- ovzdušie, pôda, voda, odpady, hluk a vibrácie, žiarenie

Ich stav významnou mierou vplyva aj na stav zdravotného stavu obyvateľstva. V riešenom území patrí k najviac zaťaženým zložkám voda a pôda, a to z dôvodu absencie likvidácie odpadových vôd a ako dôsledok vplyvu intenzívneho poľnohospodárstva. Samostatnou zložkou sú odpady.

Znečistenie ovzdušia je taký stav, kedy najvyššie prípustné koncentrácie škodlivých látok v ovzduší sú prekročené. Na stave znečistenia ovzdušia sa podieľajú vplyvy globálne (diaľkový prenos znečisťujúcich látok) i lokálne (emisie z miestnych zdrojov znečistenia ovzdušia).

Medzi hlavné miestne zdroje znečistenia ovzdušia patria v riešenom území:

- lokálne vykurovanie,
- automobilová doprava,
- sekundárna prašnosť spôsobená poľnohospodárskou a stavebnou činnosťou a nedostatočným čistením komunikácií,
- diaľkový prenos.

Pôda ako zložka životného prostredia je zároveň základným výrobným prostriedkom odvetvia poľnohospodárstva. Pôdny fond je chránený zákonom č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu.

Základnými zdrojmi znečistenia pôd v riešenom území sú:

- poľnohospodárstvo,
- veľkoplošné hospodárenie so sprievodnými javmi (ťažká mechanizácia, chemizácia, nafta, poľné hnojiská, meliorácie) spôsobuje zmeny štruktúry pôdy a jej biologickú degradáciu,
- vytváraním veľkých osevných plôch došlo k odstráneniu rozptýlenej krajinej vegetácie, čím sa zvyšuje riziko vodnej aj veternej erózie,
- osídlenie so svojimi sprievodnými javmi,
- odpady,
- odpadové vody,
- doprava.

Kľúčovým predpisom v **odpadovom hospodárstve** je zákon č. 386/2009 Z.z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Zákon definuje náležitosti programov odpadového hospodárstva (POH), pôsobnosť orgánov štátnej správy, povinnosti právnických a fyzických osôb, náležitosti nakladania s odpadom, recyklačný fond a i. Jeho vykonávacia vyhláška (310/2013 Z.z.) stanovuje nové pravidla pre POH, zmenu vo výkazoch a nové povinnosti pre výrobcov batérií a akumulátorov. Od 1. januára 2006 nadobudlo účinnosť ustanovenie zákona o odpadoch, ktoré zakazuje zneškodňovať biologicky rozložiteľný odpad zo záhrad, parkov, cintorínov. Každý pôvodca je povinný triediť bioodpad zo záhrad oddelene od ostatných druhov odpadu a zabezpečiť jeho kompostovanie vo vlastných priestoroch. Znižovanie odpadu jeho separáciou a následným zhodnocovaním je prioritou aj pre obec Balog nad Ipľom, ktorú už aktívne aplikuje.

Hluk a vibrácie zhoršujú kvalitu životného prostredia a negatívne pôsobia nielen na zdravie ľudí, ale aj na flóru a faunu. Nebezpečnosť ich pôsobenia spočíva v tom, že v porovnaní s inými negatívnymi faktormi (napr. chemikálie) nezanechávajú žiadne merateľné rezíduá. Hladina hluku v riešenom území má relatívne vysokú hodnotu spôsobenú trasovaním cesty II/527 stredom obce a dennou zhustenou kamiónovou dopravou.

Žiarenie

Na celkovej radiačnej záťaži obyvateľstva sa podieľa kozmické žiarenie a prirodzená rádioaktivita hornín, hydrosféry a atmosféry. K tomuto pristupujú umelé zdroje (používanie umelých rádioizotopov v medicíne, produkty jadrového odpadu, havárie jadrových elektrární a pod.). Najnebezpečnejším z prírodných zdrojov žiarenia je radón, presnejšie jeho dcérske produkty, ktoré sa zachytávajú na prachových časticách vo vzduchu a následne sú vdychované do pľúc, kde sa usadzujú a ožarujú pľúcne tkanivá. V súčasnosti sa venuje pozornosť monitoringu radónového ohrozenia v pôdach, stavebných materiáloch, vodách aj budovách. Požiadavky na obmedzenie radónového ožiarovania sú zakotvené aj v právnych normách. Riešené územie má nízku alebo strednú úroveň radónového rizika.

1.6 História, osídlenie, urbanistický vývoj

1.6.1 Historický vývoj obce

Územie dnešnej obce Balog nad Ipľom bolo osídlené v eneolite - bolo tu sídlisko s kanelovanou kultúrou, sídlisko s doby rímskej, veľkomoravskej a povelkomoravskej. Obec sa spomína od roku 1232 ako Bolug, neskôr sa premenovala na Balogh (1351), Ipoly-Balogh (1808), Balog (1920), Blh nad Ipľom (1948); maďarsky Ipolybalog. Dnešné pomenovanie obce je od roku 1951. Ondrej II. Pričlenil obec v roku 1232 k panstvu Zvolen, v 15.-19. storočí patrila rodine Balogovcov, v 20. storočí tu mali majetky Hussárovcí. V roku 1715 mala obec 11 domácností, v roku 1720 mala 13 domácností a v roku 1828 tu žilo 579 obyvateľov v 69 domoch. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a chovom dobytky. V polovici 19. storočia bol v obci pivovar. Za I. ČSR si obec zachovala poľnohospodársky charakter. V rokoch 1938-1945 bola pripojená k Maďarsku.

Podľa L. Kissa vzniklo meno obce z priezviska Balog, maďarským pomenovaním. Rod Balogovcov zasa mohol dostať svoje meno podľa vodného ramena rieky Balog, keďže prví osadníci bývali na okolí Dolného a Horného Balogu (Kiss, 150, 630). V starých nárečiach toto slovo znamenalo pôvodne vlastnosť (ľavák). V podobe Balyog sa objavilo aj v charakteristickom hornozemskom (palóc) nárečí. Predkovia rodiny Baloghy, Oszláriovci, dostali r. 1375 balocký majetok ako dar. Pôvod rodiny možno odvodiť až do dôb Bela IV. Vtedy žil župan Radon, ktorý sa zúčastnil bojov proti Tatárom. Jeho potomok bol majster Lőkös. Spomína sa aj v dokumentoch s prídomkom Oszlári, Kürtösi a Balogi. Imrich Baloghy, niekdajší podžupan hontianskej župy (1839 – 1842) bol tiež majiteľom starobylého balockého majetku v Hontianskej župe, no tento majetok spolu so synom predali. Majetok Baloghyovcov sa neskôr dostal do rúk Aladára Huszára. Dal v dedine postaviť peknú klasicistickú kúriu, ktorú však do dnešných dní podstatne prestavali. Neskôr ju aj s hospodárstvom prevzal do prenájmu námorný dôstojník Lazar Kazy a po ňom Simon Róth.

Mená poddaných z dôb pred Moháčskou bitkou zverejnil I. Bakács: Jaaz, Jacob, Farkas, Konth, Kys, Molnar, Nemeth, Polyak. Niektoré zostali až dodnes. Dedina figuruje aj v portálnych súpisoch z tureckých dôb. V súpise z roku 1715 sú zaznamenaní 8 poddaní s pozemkom a 3 želiari, ktorí mali domy. V roku 1720 sa objavili mená Pataky a Gyurász. Z urbára v roku 1769 sa dozvedáme, že 31 poddaných malo priemerne po 2 bratislavské miery (asi 0,4 ha) pozemkov, 20 jutár ornej pôdy a lúky na 6 zákosov (asi 6 jutár). Za tieto pracoval pre zemepána 52 dní ročne so záprahom alebo 104 dní „slúžil rukami“. Ďalej dávali svojmu pánovi 1 forint v hotovosti, asi 0,85 litra topeného masla, dvoch kapúnov, dve kurence a dvanásť vajec. Poddaní platili dane šiestim feudálom obce: grófovi J. Kohárymu, G. Siposovi, G. Szilassymu, A. Baloghymu, L. Pongráczovi a J. Bolgárovi.

Zo správy I. Palugyaia ml. z roku 1855 sa dozvedáme, že väčšia časť chotára Balogu bola ornicou. Bolo jej viac ako 88 katastrálnych jutár. Záhrad a lúk bolo 340 jutár, pasienkov bolo 281 katastrálnych jutár. Vinice (18 jutár) a les (11 jutár) predstavoval iba nepatrnú časť balockého chotára. Výmery rozhodovali aj nad hospodárením. E. Fényes v roku 1851 píše o dedine takto: „Jej zeme sú prvotriedne a urodí sa na nich pekné obilie, tabak kukurica a dobrá zelenina. Má kopček s vinicami a priestranné pasienky. Chovajú tam veľa pekného rožného statku...“ V historickom zápise z roku 1865 sa uvádzajú chotárne názvy: Berek alja, Kenderes, Garib alja, Part, Határ, Templomi a Galáris dűlő, Első és Külsőréti a tiež Nagyszög. Obec mala v týchto časoch 491 obyvateľov, z nich 463 rímskych katolíkov, 2 evanjelikov a 29 židov. V roku 1893 mala obec 578 obyvateľov, z toho 570 Maďarov, 3 Nemcov a 5 Slovákov.

V roku 1903 založili Úverové a spotrebné družstvo, ktoré malo 102 členov a 135 obchodných častí. Ročný čistý zisk bol 1200 korún. Veľké rodiny, žijúce na poddanských pozemkoch v Balogu nad Ipľom, zostali spolu až do dvadsiatych rokov 20. storočia, na niektorých miestach až do skončenia druhej svetovej vojny. Obyvatelia boli dobre známi na okolí chovom registrovaných švajčiarskych druhov dobytky, s ktorým chodievali aj na výstavy. Obec bola riadnym členom Hontianskej hospodárskej jednoty. V obci pestovali aj konope a zeleninu. Konope spracúvali po domácky a výrobky speňali v mestách na severe. Pre domácu potrebu plietla väčšina mužov vrbové košiny, ušaté koše a ošítky. V dedine sa aj rybárčilo, ale nie z povolenia. Obec mala aj svojho pastiera kráv a pastiera sviň.

Staršia história balockých školských zariadení je neznáma. Prvá zmienka o tunajšej rímskokatolíckej škole je z roku 1780. Vtedy bol kantorom a učiteľom František Marsovszky, od roku 1812 učil v obci Michal Némethke, potom František Tóth, v roku 1875 Jozef Gergely, od roku 1885 Štefan Szokoly. V roku 1903 sa stal kantorom a učiteľom Ladislav Rozina. Škola bola pod

jednou strechou s učiteľským bytom. Maďarská škola sa v obci zachovala aj počas prvej Československej republiky. Dnešná škola bola postavená v roku 1964.

1.6.2 Historický vývoj názvu obce

Územie dnešnej obce Balog nad Ipľom bolo osídlené v eneolite - bolo tu sídlisko s kanelovanou kultúrou, sídlisko s doby rímskej, veľkomoravskej a povelkomoravskej. Obec sa spomína od roku 1232 ako Bolug.

Balog nad Ipľom	Bolug 1232, Balogh 1351, Ipoly-Balogh 1808, Balog 1920, Blh nad Ipľom 1948, Balog nad Ipľom 1951
-----------------	--

Symbody obce

Balog nad Ipľom 	Erb obce – znak obce je umiestnený na jedenkrát v päte delenom zelenomodrom francúzskom štíte. Z jednodielnej trojlístovej zlatej koruny zdobenom tromi červenými rubínami vyrastá strieborný kostolík s červenou strechou a nad ním sa vypína zlatá kostolná veža na špici ktorej je zlatočervená kráľovská koruna. Vľavo hore nad kostolom sú tri zlaté jablká naznačujúce patrocínium obce.
	Vlajka obce – trojcípa zástava obce je červeno bielo modro bielo zeleno pruhovaná, s nasledovným pomerom pruhov 3č:2b:2m:2b:3z. Tri cípy zástavy sú zdobené žltým lemom, šírka lemu 1/12 výšky zástavy. Farby sú totožné s farbami erbu. Symbody obce sú zaevidované v Heraldickom registri Slovenskej republiky.

1.7 Kultúrne dedičstvo

1.7.1 Kultúrne-historické pamiatky

V zmysle medzinárodných dohôd je kultúrne dedičstvo definované nasledovne: „Kultúrne dedičstvo tvoria historické a kultúrne hodnoty vytvorené predchádzajúcimi generáciami bez ohľadu na dobu a miesto ich vzniku. Predstavuje hmotné i nehmotné veci a predmety, jednotlivé objekty, ucelené súbory a komplexy“.

Historické a kultúrne hodnoty vytvorené predchádzajúcimi generáciami je potrebné ochraňovať. Obce môžu v zmysle zákona číslo 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu, § 14, ods. 4 rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem huteľných vecí a nehmuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Rozhodnutia vo veci pamätihodností obcí sú prerokované v obecných zastupiteľstvách a schválené uzneseniami.

1.7.2 Zoznam pamiatok z ÚZKP

V obci Balog nad Ipľom sa nachádzajú dve pamiatky zapísané v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok Slovenska.

Kostol a opevnenie	Je zapísaný v ÚZKP č. 422. Budovu pôvodne románskeho štýlu reštaurovali naposledy v roku 1979. Kostolík stál na svojom mieste už v roku 1100. Na budove možno objaviť prvky takmer všetkých stavebných slohov. Románske prvky obsahuje hlavne loď, najstaršie časy pripomínajú už iba zlomky južného hlavného portálu. Fragmenty južných okien pripomínajú románske obdobie. Najcennejšími pozostatkami kostolnej lode sú kamene chrličov vody. Pôvodne bola svätyňa kruhového tvaru. Svedčia o tom aj miesta štyroch bočných pilierov. Piliere odstránili pri barokizácii. Východné okno svätyne si však zachovalo pôvodný tvar. Vnútorň priestor apsidy nesie známky skorej gotiky. Okrem gotických oblúkov je najstarším prvkom aj svätostánok, vytesaný do kamennej steny a kamenné dvere medzi sakristiou a svätyňou. Sakristiu stavali pravdepodobne v dobe baroka. Vtedy dostala barokový tvar aj veža. Na veži kostola je dnes kópia maďarskej kráľovskej koruny. Na predprsni kostolného chóru stojí socha Spasiteľa a dvanástich apoštolov. Plastiky pochádzajú pravdepodobne zo 17.-18. storočia. Vytvorené sú v štýle baroka, avšak jednotlivé prvky, napríklad na soche Sv. Jána, nesú znaky prechodu od gotiky k baroku. Budova je obostavaná hrubým kamenným múrom so strieľňami, ktorý bol postavený v stredoveku z obranných dôvodov. Drevené dvere vchodu sú dielom I. Radosa, miestneho rezbárskeho majstra. Brána, zhotovená k jubileu milénia r. 1896 je svedectvom pekného ľudového rezbárskeho umenia doby.
Zvonica	Je zapísaná v ÚZKP č. 2590. Je pokrytá šindľom, je celá z dreva a bola v 18. storočí postavená bez jediného klinca.

Zdroj: ÚZKP SR

1.7.3 Pamätihodnosti v obci

Pamätihodností má obec mnoho, niektoré sú spomenuté v nasledujúcej tabuľke.

Ukladanie do hrobu – socha Jána Nagya	Sochu postavili ju v roku 1993 v miestnom cintoríne. Je to pamätník hrdinským obetiam I. a II. svetovej vojny.
Kaplnka pred dedinou	Je vzácnou historickou pamiatkou pochádzajúcou z 18. storočia. Najkrajším prvkom na nej je dvojkruhové okno v kamennom ráme. O okolnostiach jej postavenia hovorí miestna povesť, že ju nechal postaviť šľachtic, ktorý sa raz viezol zo Šiah do Balogu a na ceste zapadol so svojim kočom do močiara. V núdzi dal prísľub, že keď sa mu podarí vyviaznuť, dá z vďaky postaviť na kopčeku pred dedinou kaplnku.
Socha sv. Rocha	Bola postavená v roku 1810. Je dokumentom zručnosti ľudových kameňosochárov v Balogu nad Ipľom. Svätého zobrazujú s poranenou nohou a psíkom. Jeho liečba bola známa z obdobia veľkých morových nákaz.
Socha sv. Floriána	Pochádza z roku 1872 a je umiestnené v strede dediny. Dali ho postaviť Štefan Pásztori a Katarína Töröková. Postavili vedľa seba svätcov, najdôležitejších z hľadiska dediny. Patrón požiarnikov, Svätý Florián drží v pravej ruke diežu, z ktorej leje vodu na horiaci dom. V ľavej ruke drží zástavu a na hlave má

	prilbu. Zo začiatku sa k nemu obracali pri povodniach, ale od 15. storočia ho uctievali ako ochrancu proti ohňu.
Socha sv. Jána a sv. Vendelína	Socha zobrazuje Sv. Vendelína s ležiacim baránkom pri nohách. On je patrónom chovateľov domácich zvierat, hlavne pastierov obcí. Vedľa nich je socha Sv. Jána Nepomuckého, patróna riek, mostov a mlynárov. Je zároveň aj martýrom spovedného tajomstva. Majster kamenár ho zobrazil ako obvykle, s krížom a modlitebnou knižkou v rukách.
Prícestné kamenné kríže v obci	V obci stojí viac kamenných krížov s pôvodným korpusom. Pochádzajú z 18. storočia.
Obecná kronika 	Pochádza z roku 1914 kedy ju začali miestni obyvatelia písať. Zaznamenáva históriu od roku 1914 do roku 1938 a potom od roku 1945 až po súčasnosť. Vojnové roky nie sú v kronike zaznamenané.

Zdroj: obec

1.7.4 Významné osobnosti v obci

Dezider Baloghy	Narodený v roku 1843, syn Ľudovíta a Jozefy Prónayovcov. Bol známym publicistom, archivárom a osobnosťou verejného života. Publikoval v odborných periodikách „Borászati füzetek“ (Vinárske listy) a „Közigazgatási Lapok“ (Listy verejnej správy). Od r. 1886 bol archivárom v Balážskych Ďarmotách, potom archivárom Novohradskej župy. Známy sa stal svojimi prácami z oblasti literatúry, jazykovedy a historiografie.
Ľudovít Varga	Narodil sa v roku 1942, výtvarný umelec a grafik. Hlavnou oblasťou jeho tvorivých záujmov je kresba a grafika. Prameňom jeho zážitkov sú príroda a človek, ale aj krajina. Ilustroval mnoho pekných maďarských kníh. Často nachádza inšpiráciu v ľudovom umení: pokúša sa zachrániť pre budúce pokolenia ľudové motívy tunajších maďarských krojov. Pripravil linoryty portrétov významných osobností tohto vidieka. Jeho socha Školáčka je umiestnená na dvore základnej školy.
Prof. Mudr. László Zolcer	Žil v rokoch 1922 – 2003. Bol významným traumatológom.
Prof. Ing. Jozef Huszár	Narodil sa v roku 1944. Obec navštevuje pravidelne. V súčasnej dobe žije v Nitre a je genetikom.

Zdroj: obec

1.8 Architektúra

1.8.1 Ľudová architektúra v obci

Podľa obdobia výstavby domov sa počet novopostavených domov do roku 1970 zvyšoval. Svoje maximum postavených domov dosiahol Balog nad Ipľom v období rokov 1945 – 1970, kedy bolo postavených 131 domov.

Roky	do r. 1945	do r. 1970	do r. 1980	do r. 1990	do r. 2001	do r. 2011	do r. 2021
Počet domov	13	118	35	33	31	17	6

Zdroj: obec 2021

Pre osídlenie obce Balog nad Ipľom je typická zástavba pri hradskej. Z 19. storočia sa zachovali murované domy pod sedlovou slamenou strechou, novšie s tvrdou krytinou, často podpivničené.

1.8.2 Urbanistická štruktúra sídla, postupnosť vývoja obce

Veľké rodiny, žijúce na poddanských pozemkoch v Balogu nad Ipľom zostali spolu až do dvadsiatich rokov 20. stor., na niektorých miestach až do skončenia druhej svetovej vojny. Na jednej porte žilo nezriedka v spoločnej domácnosti až 18-25 členov rodiny. Hlavou rodiny bol gazda, najstarší muž rodiny. Charakteristická bola majetková a lokálna endogamia. Trojpriestorové domy boli postavené z nepálených tehál, neboli však zriedkavé ani múry z ubíjanej hliny či blata. V chotári dediny nebol dostatok kameňa. V dome bol pitvor s otvoreným komínom, predná a zadná časť domu. V zadnej časti varili na „mašine“, postavenej z tehál. Prázdny priestor medzi ňou a stenou nazvali kandi a dávali do neho dve široké lavice so slamníkom, na ktorom spávali deti nohami oproti sebe. Ležadlo, ktoré sa dalo zasunúť pod posteľ nazývali kotyer.

1.8.3 Bývanie

Úroveň bývania je jednou zo základných charakteristík životnej úrovne obyvateľstva. Jej vývoj úzko súvisí s rastom počtu obyvateľstva, jeho štruktúrou a rozmiestnením. Ovplyvňuje úroveň reprodukcie pracovných síl, pôsobí na celkový životný štýl obyvateľstva. Zo štatistiky z roku 2011 vyplýva, že Balog nad Ipľom mal k tomuto roku 256 domov spolu, z ktorých 232 malo vodovod v byte, 13 bytov vôbec nemalo vodovod, 229 bytov s kúpeľňou alebo sprchovacím kútom a 201 bytov so splachovacím záchodom. Z celkového počtu bytov bolo trvale obývaných 235 a neobývaných 21 bytov.

Základné údaje o domovom a bytovom fonde za rok 2011

Obec	Domy spolu	Trvale obývané domy		Neobývané domy	Neobývané domy určené na rekreáciu
		Bytové domy	z toho RD		
Balog nad Ipľom	266	9	221	29	-

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Bývanie a jeho úroveň patria k dôležitým aspektom celkových životných podmienok obyvateľstva. Byt neplní iba materiálnu funkciu prirodzených potrieb rodiny ako základnej jednotky spoločnosti, ale zároveň je výraznou zložkou kultúrneho štandardu obyvateľstva a v nemalej miere aktívne pôsobí na regeneráciu ľudí.

Štatistické údaje za domový a bytový fond sú dostupné z roku 2011, pričom v obci z celkového počtu 266 domov bolo len 29 neobývaných domov.

1.9 Technická infraštruktúra

1.9.1 Doprava

Dopravné väzby riešeného územia

Obec Balog nad Ipľom sa rozprestiera na území okresu Veľký Krtíš. Urbanizačnou osou veľkokrtíšskeho okresu je os Zvolen – Veľký Krtíš – hranica Maďarskej republiky, na rozhraní Krupinskej planiny a Ipľskej kotliny. Základ dopravného skeletu predstavuje súčasná trasa cesty I/75 a II/527 - cesta I/75, Levice – Veľký Krtíš – Lučenec, smer západ – východ a cesta II/527 v smere Zvolen – Veľký Krtíš – Slovenské Ďarmoty (hranica s MR) – Šahy.

Priamo územím obce Balog nad Ipľom prechádza cesta II/527, ktorá prechádza stredom obce. Túto cestu využívajú vodiči na kamiónovú dopravu a je na nej zvýšené nebezpečenstvo pre chodcov aj cyklistov. Rýchlosť je znížená na 40 km/hod. ale nie sú vybudované chodníky, čo sťažuje dopravu. Dĺžka cesty II/527 vedenej obcou je 2 km. Dĺžka miestnych komunikácií v obci predstavuje 4 km.

V analyzovanom území sa nenachádza železničná trať – železničná doprava.

Verejná hromadná doprava

Hromadnú autobusovú dopravu pre obec zabezpečuje SAD autobusovými spojmi s priamym spojením obce so sídelnými útvarmi Veľký Krtíš, Lučenec, Šahy a Bratislava. Počet spojov v pracovných dňoch je postačujúci. Z časového hľadiska absentujú spoje po 17,30 hod. v pracovných dňoch a v dňoch pracovného pokoja počas celého dňa. V obci sa nachádzajú dve autobusové zastávky.

Pešia doprava

Pešia doprava je v obci najrozšírenejšia, obec je rozsiahla a pre väčšinu ľudí je pešia doprava najpoužívanejšou, keďže nemajú iné možnosti. Pešia doprava je nebezpečná popri ceste II/527, nakoľko tu nie je vybudovaný chodník a je vysoká frekvencia kamiónovej dopravy.

1.9.2 Vodné hospodárstvo

Zásobovanie pitnou vodou

Obec Balog nad Ipľom sa nachádza v území s nevyhovujúcou akosťou podzemných vôd pre pitné účely. Obec má vybudovaný obecný vodovod v celej obci. Výstavba vodovodu sa realizovala s podporou európskeho predvstupového fondu ISPA. Postupne sa dostane aj do obce Balog nad Ipľom. Ďalší občania sú v súčasnosti pitnou vodou zásobovaní z vlastných studní. Situácia je však z veľkej časti nevýhodná, keďže z hygienického hľadiska je nevhodná na konzumáciu, dokonca nie je vhodná ani na pranie.

Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd

Obec Balog nad Ipľom je čiastočne odkanalizovaná. Celková dĺžka kanalizačnej siete je 1 500 metrov.

1.9.3 Energetika

Širšie vzťahy

Odber elektrickej energie je v Banskobystrickom kraji zabezpečený dodávkou elektrickej energie po nadradenom prenosovom systéme ZVN 400 kV a VVN 220 kV a distribučnom rozvodnom systéme 110/22 kV, prostredníctvom energetických uzlov 400/220/110 kV rozvodní a transformátorovni. Prenosová sústava 400 kV rozvedená v južnej časti riešeného územia, s napojením na celoeurópsku 400 kV sústavu, prechádza v smere Levice – Rimavská Sobota – Moldava nad Bodvou. V energetickom uzle 400 kV rozvodne EMO je prepojená so severnou vetvou v smere EMO – Horná Ždaňa – Liptovská Mara. Banskobystrický kraj je na túto nadradenú prenosovú sústavu pripojený prostredníctvom dvoch 400 kV rozvodní a transformovni nachádzajúcich sa v riešenom území a to Rz Horná Ždaňa a Rz Rimavská Sobota.

Zásobovanie obce elektrickou energiou

Riešeným územím prechádza hlavné zásobovacie distribučné vedenie a to vzdušná linka VN 22 kV č. 338. Táto linka vychádza zo 110 / 22 kV transformátorovne vo Veľkom Krtíši a pokračuje v smere Ipľské Predmostie - Šahy. Z tohto vedenia sú prevedené vzdušné VN odbočky do riešeného územia a samotného sídelného útvaru Slovenské Ďarmoty. Obec je v rámci okresu Veľký Krtíš zásobovaná elektrickou energiou a to vedením Lučenec – Veľký Krtíš a Veľký Krtíš – Malé Zlievce – Rimavská Sobota.

Plynofikácia, zásobovanie teplom

V obci bol zavedený plyn v roku 1999, z celkového počtu možných prípojok je plynofikácia obce zabezpečená na 70 % objektov. Z hľadiska dopravy a dodávky plynu má základný význam medzištátny plynovod BRATSTVO VVTL DN 700, PN 6,4 MPa. Je vedený po samostatnej trase a prechádza okresmi Krupina, Lučenec, Revúca, Veľký Krtíš a Rimavská Sobota. Vlastný odber zemného plynu sa realizuje zo súbežného plynovodu DN 100 prostredníctvom odbočiek a prípojok pre jednotlivé sídelné útvary.

Systém vykurovania v obci

Obec	UK diaľkové	UK lokálne	Zdroj energie		
			ZPN	EE	Pevné palivo
Balog nad Ipľom	7	163	198	30	30

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Slovensko je považované za krajinu, ktorá má ideálne prírodné podmienky na rozvíjanie využívania energie z biomasy. Takmer polovica územia Slovenska je zalesnená. Vo všeobecnosti však Slovensko podstatne zaostáva vo využívaní biomasy v porovnaní s tým, čo je v súčasnosti dostupné a technicky uskutočniteľné. Súčasné využitie biomasy pokrýva približne 4,0 %.

1.9.4 Telekomunikácie

Po telekomunikačnej stránke patrí riešený SÚ Balog nad Ipľom do MTO Balog nad Ipľom a do UTO Veľký Krtíš. Spojenie je prevádzané diaľkovými telekomunikačnými káblami, ktoré prechádzajú cez okresné sídlo Veľký Krtíš a z ktorého paprštekovite je rozvetvená telekomunikačná sieť v okrese. Jedná sa o digitálnu ústredňu. Uzlový okruh je vybudovaný káblovým vedením TCEKE. Kapacita ústredne je postačujúca na súčasné požiadavky na telefonizáciu a má možnosť rozšírenia kapacity. V obci sa nachádza jeden verejný telefón, ktorý je umiestnený na pošte.

Iné druhy telefónnej siete

V oblasti služieb, poskytovaných prostredníctvom mobilnej siete sú mobilní operátori prevádzkujúci analógovú sieť NMT 450 MHz, digitálnu sieť GSM 900 MHz, GSM 1800 MHz a UMTS. V rámci pokrytia územia Slovenska signálom Verejnej rádiotelefonickej siete sú vybudované základňové stanice pre šírenie signálu VRS systémom GSM 900 MHz a GSM 1800 MHz. V súčasnosti pôsobia na Slovenskom trhu traja mobilní operátori – Orange Slovensko, a.s. Bratislava, spoločnosť T- mobile a Telefonica O₂. Tieto spoločnosti majú na území Slovenska rozmiestnené svoje základňové, prenosové a centrálné stanice podľa vlastných navrhnutých koncepcií rozvoja. V obci Balog nad Ipľom majú zatiaľ pokrytie len Orange a T- Mobile a úroveň pokrytia je 100%-ná. Blízkosť maďarskej štátnej hranice pri automatickej voľbe operátora ladí automaticky maďarských operátor, ktorí majú v tejto lokalite silnejšie signály.

1.10 Sociálna infraštruktúra

1.10.1 Kultúra, osвета

V katastri obce sa nachádza knižnica, múzeum, folklórny súbor, kostol, kaplnka, božie muky – 9x, studničky – 1, farský úrad, sochy – 3x, parky – 1x, pamätná izba – 1x, kópia Sv. Kráľovskej koruny, pamätne miesta – 1x, zvonica – 1x.

1.10.2 Občianska vybavenosť

Obec	Elektrická energia	Plyn	Kanalizácia	Vodovod	Materská škola	Základná škola	Stredná škola	Obchod
Balog nad Ipľom	áno	áno	áno - čiastočne	Áno	áno	áno	-	áno

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

1.10.3 Rekreačia a športové aktivity

Obec	hotel	ubytovňa autocamping.	Motel	Turistická ubytovňa	Ubytovanie na súkromí	reštaurácia	Lyžiarsky vleč	pohostinstvo	telocvičňa
Balog nad Ipľom	-	-	-	-	2x	-	-	2x	1x
	futbalové ihrisko	tenisové kurty	basketbalové ihrisko	plavecký bazén	kľzisko	lyžiarska tur. trasa	zjazdovka	cyklotur. trať značená	náučný chodník
	1x	-	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: vlastný prieskum

Obec	Poľovný revír	Rybársky revír	Chránené územia	NATURA 2000- územia európskeho významu Chránené stromy	Mokrade	Minerálny prameň	Studničky
Balog nad Ipľom	1x	1x	-	1x	1x	-	1

Zdroj: vlastný prieskum

Rybársky revír je súčasťou okresného revíru. Poľovnícky revír je spojený so susednými obcami.

1.11 Hospodárska základňa

1.11.1 Priemyselná výroba

Okres Veľký Krtíš patrí v rámci Banskobystrického kraja, ale aj v rámci Slovenskej republiky medzi okresy s nízkou mierou industrializácie. Priemyselná výroba je v zásade lokalizovaná len do sídla okresu, mesta Veľký Krtíš, kde ju reprezentujú podniky strojárskoho, potravinárskeho a textilného priemyslu. V poslednom období sa etablovalo aj niekoľko zahraničných spoločností na území mesta Veľký Krtíš. Okrem toho tu pôsobia menšie výrobné prevádzky na báze živnostenského podnikania a remeselných činností, prípadne miestne filiálne prevádzky ďalších podnikov sídliačich mimo okresu, nepresahujúce lokálny, nanajvýš regionálny význam.

Popri veľkom priemysle sa už v súčasnosti vytvára skupina malých a stredných podnikov a drobných živnostníkov, orientovaných predovšetkým na uspokojovanie potrieb vlastného regiónu a na rozširovanie a spetrovanie ponuky najmä spotrebného a potravinárskeho tovaru na vnútornom trhu. Pre tieto aktivity treba vytvárať výhodné legislatívne, administratívne a ekonomické podmienky, pretože okrem prínosu vyplývajúceho z vlastnej výrobnéj produkcie sú aj dôležitým zdrojom pracovných príležitostí.

V obci Balog nad Ipľom je nosným odvetvím poľnohospodárstvo, pre ktoré sú tu veľmi priaznivé podmienky. V poľnohospodárskej prvovýrobe v obci úspešne podniká viac právnických a fyzických osôb. Prevažujúce činnosti sú v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby.

1.11.2 Hospodárska činnosť v obci

V mesiaci september 2021 bolo v živnostenskom registri zapísaných 10 aktívnych prevádzok v obci Balog nad Ipľom.

40 živnostníkov – www.zrsr.sk

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Balog nad Ipľom na roky 2021 - 2030

ŽIVNOSTENSKÝ REGISTER SLOVENSKEJ REPUBLIKY			
Výsledky vyhľadávania			
Obchodné meno:	Ulica:	Obec:	
Okresný súd:		Číslo:	
		len aktuálne	
Obchodné meno	IČO	Adresa	
2. Margita Zolciová	37897730	99111 Balog nad Ipľom	Aktuálny Úplný Výpis z OR
8. Erik Zolcár EROS art	43195130	Nová Osada 354/14	Aktuálny Úplný Výpis z OR
10. ANDYSCAR s.r.o.	36689823	99111 Balog nad Ipľom	Aktuálny Úplný Výpis z OR
15. Marek Hudec	43643442	Nová Osada 354/14	Aktuálny Úplný Výpis z OR
18. BALINT a spol. s r.o.	36037320	99111 Balog nad Ipľom	Aktuálny Úplný Výpis z OR
21. Gabriel Zolcár - OBUI	37270087	Nová Osada 354/14	Aktuálny Úplný Výpis z OR
23. Ing. Attila Baláz - BAZEL	17895871	99111 Balog nad Ipľom	Aktuálny Úplný Výpis z OR
24. Zohán Gyurász ECSET	41280130	Nová Osada 354/14	Aktuálny Úplný Výpis z OR
25. Lukáš Dobel	31885331	Nová Osada 354/14	Aktuálny Úplný Výpis z OR
26. AZ-KOMP spol. s r.o.	34056626	99111 Balog nad Ipľom	Aktuálny Úplný Výpis z OR
1 2 3 4 5 6 7 8			

Vyhľadáť podľa: [IČO](#) | [obchodného mena](#) | [príjmenia a mena fyzickej osoby](#) | [adresy urevádzkarske](#)
[Živnostenské podnikanie](#) | [Pomoc](#) | [Podnety](#) | [Centrálna databáza zahraničných poskytovateľov služieb na území SR](#)

Technický správca

IVES

Službu zabezpečuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Sekcia vnútornej správy, Drieňová 22, 826 96 Bratislava 29

32 právnických osôb – www.orsr.sk

Slovensky

English

Výsledky vyhľadávania podľa sídla subjektu
(len v aktuálnych záznamoch)

Ulica: akákoľvek

Číslo: akákoľvek

Obec: Balog nad Ipľom

Súd: akákoľvek

Stránka: 1 / 2

Záznamy: 1 - 20 / 32

Dátum: 29.9.2021

Obchodné meno subjektu	Výpis	Zbierka listín
1. AGRIPET, s.r.o.	Aktuálny Úplný	
2. Algot Výsotina	Aktuálny Úplný	
3. ANDYSCAR s.r.o.	Aktuálny Úplný	
4. Aquamax Hungaria s.r.o.	Aktuálny Úplný	
5. AUTODEKOR s.r.o.	Aktuálny Úplný	
6. AZ-KOMP spol. s r.o.	Aktuálny Úplný	
7. B. A. Med. s. r. o.	Aktuálny Úplný	
8. Balázsová Tunde a spol., verejná obchodná spoločnosť v likvidácii	Aktuálny Úplný	
9. BALINT a spol. s r.o.	Aktuálny Úplný	
10. BALOBYT s.r.o.	Aktuálny Úplný	
11. CSERNUS Winery, s.r.o.	Aktuálny Úplný	
12. DOBOS CSÁRDA s.r.o.	Aktuálny Úplný	
13. ED Trans s.r.o.	Aktuálny Úplný	
14. Elektroinstallation Ltd. s.r.o.	Aktuálny Úplný	
15. Energetické certifikáty s. r. o.	Aktuálny Úplný	
16. GOLD CENTER SK s.r.o.	Aktuálny Úplný	
17. H.K.D. group s.r.o.	Aktuálny Úplný	
18. HARBOR CONTRACTING s. r. o.	Aktuálny Úplný	
19. HONTCOOP - odbytové družstvo producentov ovocia a zeleniny "v likvidácii"	Aktuálny Úplný	

Zdroj: www.orsr.sk, www.zrsr.sk, 2021

1.11.4 Poľnohospodárstvo a pôda

Obec	Spolu (ha)	Poľnohospodárska pôda (ha)						Lesná pôda v ha	Vodné plochy v ha	Zastavaná plocha v ha	Ostatná plocha v ha
		poľnohospodárska spolu	orná pôda	TTP	záhrady	vinice	Ovocné sady				
Balog nad Ipľom	835,10	699,83	570,18	108,88	17,9	2,87	-	1,89	14,29	37,12	81,94

Zdroj: obec

Poľnohospodárska prvovýroba

Celková výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu v obci tvorí 699,83 ha, čo predstavuje 83,80 % z celkovej výmery obce. Celková výmera obce je 835,10 ha vrátane poľnohospodárskej pôdy, lesných pozemkov, vodných plôch a zastavaných plôch.

Obyvatelia obce sa od najstarších čias, na ktoré existujú písomné pramene, živili poľnohospodárstvom. Okrem pestovania bežných plodín sa obyvatelia Balogu nad Ipľom zaoberali chovom dobytky. Na okolí boli dobre známi chovom registrovaných švajčiarskych druhov dobytky, s ktorými chodievali aj na výstavy.

V súčasnej dobe je v obci poľnohospodárska prvovýroba veľmi rozvinutá. V obci pôsobí poľnohospodárske družstvo, ktoré je prosperujúce a mnoho súkromne hospodáriacich roľníkov.

Osoby registrované a podnikajúce na území obce ako SHR

Názov subjektu	Predmet činnosti
Ing. Peter Bálint, Ing. Tibor Cseri, Alexander Ferencz, Lukáč Doboš, Ing. Rajmund Nedela, Roland Škerlec, Norbert Annus, František Škerlec	Poľnohospodárstvo, poľnohospodárska prvovýroba

Zdroj: obec

1.11.5 Lesné hospodárstvo

Základným právnym predpisom upravujúcim starostlivosť o lesy je zákon č. 326/2005 o lesoch v znení neskorších predpisov. Podľa tohto zákona sú lesy jedným z najväčších bohatstiev našej vlasti, sú jednou zo základných zložiek životného prostredia a poskytujú trvalý zdroj dreva pre priemyselné odvetvia. Lesy ovplyvňujú a zlepšujú podnebie, vodné a pôdne pomery, vytvárajú prirodzené prostredie pre mnohé druhy rastlín a živočíchov, aj ich spoločenstiev, uchovávajú prírodné krásy a sú aj zdrojom zdravia a osvieženia obyvateľstva.

V záujmovom území lesy pokrývajú len 0,17 % jeho rozlohy.

Obec	Celková výmera ZÚJ (ha)	Výmera lesov (ha)	Lesnatosť (%)
Balog nad Ipľom	835,10	1,89	0,22

Zdroj: ŠÚ SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Lesné pozemky obhospodaruje štátny sektor – Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik Banská Bystrica, odštepny závod Levice. Poľovný revír je spojený so susednou obcou.

1.12 Rekreačia a cestovný ruch

Obec Balog nad Ipľom má reálny potenciál predovšetkým pre rozvoj vidieckej turistiky vrátane agroturistiky (ktorá je forma vidieckej turistiky poskytovaná podnikateľmi v poľnohospodárskej výrobe a slúži im ako dodatočný alebo ďalší finančný zdroj k udržaniu alebo rozšíreniu hlavného podnikateľského programu). Tieto aktivity sú bezprostredne späté s prírodou, krajinou a

vidieckym prostredím, prispievajú k celkovému rozvoju obce najmä tým, že umožňujú zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia (vinohradníctvo, rybárčenie), a to i pri pomerne nízkej finančnej náročnosti, vytvoria nové pracovné príležitosti a napomáhajú obnove a rozvoju obce.

Cez vidiecky turizmus sa do procesu turizmu a rekreácie zapája vidiecke osídlenie, a to:

- zabezpečením vybavenosti a služieb pre CR priamo v obciach,
- zabezpečením rekreačného pobytu v obciach a osadách, pričom tieto môžu získať aj funkciu rekreačného útvaru,
- poznávaním vidieckeho spôsobu života až aktívnou prácou v rámci tzv. agroturistiky.

V obci sa nachádzajú ubytovacie zariadenia s min. počtom postelí 16 a taktiež stravovacie zariadenia a pohostinstvá.

1.13 Ľudský potenciál

1.13.1 Obyvateľstvo

Vývoj počtu obyvateľov

Roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet	845	830	838	833	837	828	825	804	788	778

Zdroj: DATAcube, 2020

Od roku 2011 až do roku 2018 si obec uchovala približne rovnakú hodnotu počtu obyvateľov, žiadne výrazné kolísanie nebolo, len mierne klesanie. V roku 2018 mala obec Balog nad Ipľom 804 obyvateľov. Štatisticky je zaznamenaný trend celkového znižovania počtu obyvateľov, čo obec zaznamenala práve v tomto roku a klesajúci trend si udržiava aj doteraz.

Trendy v demografii

Obec	Rok	Prirodzený prírastok		Migrácia obyvateľstva		Celkový Prírastok/úbytok
		narodení	zomrelí	prist'ahovaní	vyst'ahovaní	
Balog nad Ipľom	2020	3	9	7	13	-12

Zdroj: obec, 2020

V obci dochádza od roku 2018 k prirodzenému úbytku obyvateľstva.

Veková štruktúra obyvateľov k 31.12.2020

Obec	predproduktívny vek	produktívny vek	poproduktívny vek
Balog nad Ipľom	85	517	132

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica

V obci dochádza k miernemu úbytku obyvateľstva v predproduktívnom veku, čo súvisí s celkovým počtom obyvateľstva, ktorý sa znižuje. Pomer obyvateľov žijúcich v obci Balog nad Ipľom v predproduktívnom a poproduktívnom veku je však viac menej vyrovnaný, najväčšiu skupinu tvoria obyvatelia v produktívnom veku.

Celkový prírastok/úbytok za roky 2016 – 2020

Roky	2016	2017	2018	2019	2020
Priťahovaní	13	5	7	5	7
Odstťahovaní	16	5	18	14	13
Narodení	7	5	4	4	3
Zomrelí	13	10	14	12	9

Zdroj: Obec, rok 2020

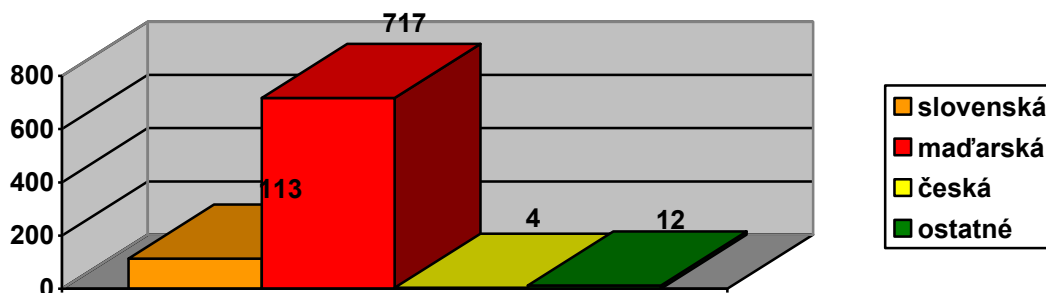
Národnostné zloženie obyvateľov

Obec	Slovenská	Česká	Maďarská	Ostatné	Spolu
Balog nad Ipľom	113	4	717	12	846

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Väčšina obyvateľov obce je maďarskej národnosti 84,75 %. Z ostatných národností dominuje národnosť slovenská. Percentuálne predstavuje 13,35 %. Medzi iné, ostatné alebo nezistené národnosti sa počítalo 8 obyvateľov čo je 1,41 % z celkového počtu obyvateľov.

Graf – národnostné zloženie obyvateľov

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Náboženské vyznanie obyvateľov

Obec	Rímskokatolícka cirkev	Evanjelická Cirkev a.v	Bez vyznania	Ostatné	Spolu
Balog nad Ipľom	812	6	15	13	846

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

V obci v plnej miere prevláda obyvateľstvo rímskokatolíckeho vyznania, celkom 812 obyvateľov, čo predstavuje 95,98 % obyvateľstva Balogu nad Ipľom. Bez vyznania a nezistené predstavujú len minimálne hodnoty, 6 obyvateľov tu žije evanjelického vyznania.

Náboženské vyznanie	Muži	Ženy	Spolu
Balog nad Ipľom			
Rímskokatolícka cirkev	388	424	812
Gréckokatolícka cirkev	1	0	1
Pravoslávna cirkev	0	1	1
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	4	2	6
Reformovaná kresťanská cirkev	0	1	1
Bez vyznania	6	9	15
Iné	1	0	1
Nezistené	5	4	9
Spolu	405	441	846

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Najvyššie skončený stupeň vzdelania obyvateľstva

Obec	základné	učňovské a stredné odborné (bez maturity)	úplné stredné a vyššie (s maturitou)	vysokoškolské	bez školského vzdelania	Ostatní bez udania	spolu
Balog nad Ipľom	139	122	358	78	132	17	846

Zdroj: SU SR – KS B. Bystrica, SOBD 2011

Najväčší počet obyvateľov obce má ukončené základné vzdelanie, učňovské vzdelanie a stredné odborné vzdelanie bez maturity. Z celkového počtu obyvateľov tvorí táto skupina až 75,95 % obyvateľov Balogu nad Ipľom.

1.13.2 Kluby, združenia a spolky

Kultúrno-spoločenský život je v obci zabezpečovaný nielen prostredníctvom obecného úradu, ale tiež v rámci záujmových združení občanov. V obci Balog nad Ipľom aktívne pracujú nasledovné združenia a spolky:

- Telovýchovná jednota od roku 1927
- Csemadok od roku 1950
- Chór sv. Koruny od roku 1997
- Zväz invalidov od roku 1961
- Lovecký spolok IPEL 2006

Združené spoločenské aktivity

Kultúrno-spoločenské aktivity uskutočňované v obci pre obyvateľov i pre návštevníkov udáva nasledujúci prehľad:

- Február – Stretnutie dôchodcov
- Máj – Deň obce
- Jún – Futbalový turnaj
- Jún – Stolnotenisový turnaj
- Jún – Žiacky futbalový turnaj
- August – Deň kráľovskej koruny

- August – Kuchta, medzinárodná súťaž vo varení gulášu

Športové kluby v obci

- Futbalový klub,
- Stolnotenisový klub
- Šachový klub

1.14 Trh práce

Vysoká nezamestnanosť v okrese Veľký Krtíš pretrváva dlhšie obdobie a je spôsobená špecifickými faktormi a dopadmi hospodárskej a sociálnej politiky, inštitucionálnych nastavení a vývoja na globálnych a lokálnych trhoch. **Aj v čase najvyššieho ekonomického rastu SR bola miera nezamestnanosti v okrese Veľký Krtíš stále nad úrovňou 17 %.**

Od roku 2012, kedy miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla svoje maximum 25,9 %, nezamestnanosť v okrese postupne klesá. Klesajúca tendencia v nezamestnanosti pretrváva aj v roku 2021. **K 31. júlu 2021 bolo v evidencii uchádzačov o zamestnanie 2 214 osôb.** Miera evidovanej nezamestnanosti klesla na 10,64 %, čo je v porovnaní s Banskobystrickým krajom viac o 0,73 percentuálneho bodu a v porovnaní so Slovenskom až o 2,98 percentuálneho bodu. **Pokles miery nezamestnanosti nastal hlavne vznikom pracovných miest s finančnou podporou, ktoré však nemajú dlhodobý charakter, prevažne sú udržateľné len v období platnosti dohody o poskytnutí príspevku.**

Tabuľka - Štruktúra UoZ podľa vzdelania v okrese Veľký Krtíš k 31. 7. 2021 (v %)

Názov ukazovateľa	Okres Veľký Krtíš	Banskobystrický samosprávny kraj	Slovensko
Neukončené základné vzdelanie	8,8	7,5	5,2
Základné vzdelanie	23,6	29,4	24,5
Nižšie stredné odborné vzdelanie	0,3	0,4	0,6
Stredné odborné vzdelanie	37,3	29,0	28,7
Úplné stredné odborné vzdelanie	20,2	21,4	23,6
Úplné stredné všeobecné vzdelanie	3,5	3,2	3,9
Vyššie odborné vzdelanie	0,2	0,7	0,5
Vysokoškolské vzdelanie 1.stupňa	1,3	1,5	2,3
Vysokoškolské vzdelanie 2.stupňa	4,4	6,6	10,4
Vysokoškolské vzdelanie 3.stupňa	0,1	0,2	0,3
N/A – neurčené	0,3	0,1	0,1

Zdroj: ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre UoZ, júl 2021

Z UoZ k 31. 7. 2021 má viac ako 30 % neukončené základné vzdelanie alebo ukončené len základné vzdelanie, takmer 40 %-tnú skupinu predstavujú UoZ so stredným odborným vzdelaním s výučným listom bez dostatočnej praxe. Obidve skupiny UoZ predstavujú spolu až 70 % (cca 2 700 UoZ) z celkového počtu UoZ, z čoho je cca jedna tretina občanov z marginalizovaných rómskych komunít.

Podľa zoznamu profesií vykonávaných bezprostredne pred evidenciou je v evidencii UoZ najviac ľudí, ktorí pred evidenciou nikde nepracovali (až 62,5 % UoZ), potom nasleduje skupina pomocných a nekvalifikovaných pracovníkov, operátorov a montérov strojov

a zariadení, kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov a pracovníkov v službách a obchode.

V okrese je 58 % dlhodobo nezamestnaných a až 44 % UoZ je v evidencii dlhšie ako 24 mesiacov. Táto skupina je ťažko zamestnateľná, pretože má nižšiu motiváciu hľadať si prácu, dlhodobou nezamestnanosťou stratila pracovné návyky a zručnosti, Takíto UoZ vykonávajú väčšinou len aktivačné práce v rámci poberania hmotnej núdze.

Tabuľka - Štruktúra UoZ podľa dĺžky evidencie, stav k 31. 7. 2021 (v %)

Názov ukazovateľa	Okres Veľký Krtíš	Banskobystrický kraj	Slovensko
do 7 mesiacov	27,3	27,4	33,9
7 mesiacov až 12 mesiacov	14,8	14,7	15,4
12 mesiacov až 24 mesiacov	13,7	13,8	14,4
nad 24 mesiacov	44,2	44,1	36,3

Zdroj: ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre UoZ, júl 2021

V obci miera evidovanej nezamestnanosti je 10,22 % (31.07.2021). Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny opäť zverejňuje štatistiky obcí SR na svojej web stránke.

Tabuľka - Miera nezamestnanosti v obci k 31.08.2021

OBEČ	Celkom	EAO	% miera
Balog nad Ipľom	37	517	7,15

Zdroj: ÚPSVaR, Mesačná štatistika o počte a štruktúre UoZ, august 2021

Z hľadiska odvetvovej štruktúry je najviac zamestnávateľov so zameraním na obchodnú a reštauračnú činnosť a obchodné služby, za nimi nasledujú priemyselné a poľnohospodárske subjekty. V súčasnosti v priemyselnej výrobe a v oblasti služieb a cestovného ruchu podniká 553 subjektov, ktorí zamestnávajú takmer 3 300 osôb. V agrosektore pôsobí 63 subjektov, ktoré zamestnávajú 860 zamestnancov. Samosprávy a nimi zriadené školské zariadenia a podniky zamestnávajú na pracovný pomer 1 760 osôb a 435 osôb na základe iných dohôd.

Najväčším zamestnávateľom okresu je TECHNOGYM EE. s.r.o. s počtom zamestnancov 420, pričom z tohto počtu časť pracovnej sily je zamestnaná prostredníctvom personálnych agentúr. Všeobecná nemocnica s poliklinikou, n.o., zamestnáva 307 zamestnancov, ďalej nasledujú spoločnosti EQUUS a.s., SISME SLOVAKIA, s.r.o., Forschner Slovakia s. r. o., PAZZ, s.r.o. Ekobauernhof a. s. Viac ako 81 % podnikateľských subjektov v okrese má menej ako 10 zamestnancov.

Hospodársko–sídlna aglomerácia Malý Krtíš – Veľký Krtíš – Modrý Kameň je jediné väčšie priemyselné centrum v okrese, ktoré zamestnáva väčší počet zamestnancov. V priemyselnom parku Malý Krtíš v súčasnosti pôsobia dve talianske firmy so zameraním na výrobu elektromotorov a výrobu fitness strojov.

Stavebný priemysel v okrese predstavuje podiel 8,5 % z celkového hospodárstva a je zastúpený niekoľkými väčšími firmami a desiatkami malých firiem a živnostníkov. J – STAV spol. s.r.o. Medzi najvýznamnejšie spoločnosti v oblasti stavebníctva ďalej patria napr. Spoločnosť Š- TEAM s.r.o. zabezpečuje vodoinštalčné, kúrenárske, zámočnícke, búracie, stolárske a maliarske práce. TERMOTEX, s.r.o poskytuje služby hlavne v oblasti zatepľovania budov, tepelnej, protiotrasovej a hlukovej izolácie budov, podnikateľský subjekt Elmour - Milan Násali zabezpečuje stavebné práce a výrobu betónu

1.15 Financovanie obce

Podľa zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov, obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu a z ďalších zdrojov. Vlastné príjmy v rozsahu podľa osobitných predpisov sú:

- príjmy z majetku obce a z majetku prenechaného obci do užívania (nájmu),
- výnosy z miestnych daní a z miestnych poplatkov,
- podiely na daniach v správe štátu,
- výnosy z pokút uložených za priestupky,
- iné príjmy.

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť návratné zdroje financovania a prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov. Na plnenie rozvojového programu obce alebo na plnenie inej úlohy, na ktorej má štát záujem, možno obci poskytnúť štátnu dotáciu. Použitie štátnej dotácie je preskúmateľné štátnym orgánom podľa osobitných predpisov.

Obci, ktorej vlastné príjmy nepostačujú na plnenie úloh samosprávy, možno poskytnúť štátnu dotáciu podľa normatívu určeného vládou. Obec môže svoje úlohy financovať aj z prostriedkov združených s inými obcami, so samosprávnymi krajmi a s inými právnickými osobami alebo fyzickými osobami.

Obec si môže na plnenie svojich úloh zriadiť mimorozpočtové peňažné fondy. Na plnenie úloh spoločných pre viac obcí alebo z iného dôvodu môžu obce zriadiť spoločný fond; správu fondu vykonáva rada fondu ustanovená obcami, ktoré fond zriadili, a to podľa dohodnutých pravidiel.

1.16 Kultúrno-spoločenský život obce

Ľudový odev, ľudové remeslá, ľudové tradície a zvyky

Spomedzi sviatočných zvykov bolo známe napr. ľúbostné veštenie na Ondreja, pri ktorom dievky ukradli otcove nohavice a dali si ich na noc pod hlavu, aby sa im snívalo o svojom budúcom manželovi.

Dlho sa zachoval aj turíčný zvyk „kiszehajtás“ (analógia vynášania a pálenia Moreny). Ladislav Lajtha v r. 1913 zaznamenal tunajšie zvyky tak, že dievky už v sobotu pred Kvetnou nedeľou poobliekali figúru „kiszebábu“ za mladuchu a túto pred nedeľnou omšou „vyhnali“ z dediny. Hodili ju do Ipľa, aby zachránili obec pred morom. Potom sa v tej vode umyli, aby boli krajšie. Tento akt zakončili „hrami na moste“.

V pamäti obyvateľov sa dodnes zachováva spomienka na vodenie turíčnej kráľovnej. Dievčatá si

už dva týždne pred sviatkom zvolili 12-ročnú princeznú. Na turíčnu nedeľu ju potom poobliekali do pekných bielych šiat a vodili ju od domu do domu, spievali a tancovali s ňou.

Arnold Schoen zozbieral r. 1908 dedinské zvyky. Tunajšie ľudové piesne vydal v zborníku „Palóc dalok (piesne Polovcov) v Budapešti r. 1911. (Polovci = etnikum usadené v menších skupinách v 11. – 12. storočí).

Krojované bábiky z obce

Zdroj: Szobiné Kerekes Eszter: Felvidéki népviseletek babákon

Miestny kroj – zimný sviatočný kroj

Zdroj: Méry Margit: Szlovákiai magyar parasztviseletek

1.17 Ex-post hodnotenie predchádzajúceho dokumentu

Prehľad realizovaných projektov za obdobie rokov 2014 – 2020

Opatrenia	Rok realizácie	Rozpočet skutočný	Zdroj financovania EU/dotácia/vlastné
Vypracovanie projektovej dokumentácie pre investičné projekty	2014, 2016 2017, 2018 2019, 2020	15 550,00	15550,00 vlastné zdroje
Výstavba III. etapy kanalizácie a modernizácia ČOV	2018 - 2019	290 527,39	258038,50/32 488,89
Rekonštrukcia miestnych komunikácií a poľných ciest	2019 - 2020	177 215,54	20 000,00/97 215,54
Pasportizácia miestnych komunikácií a dopravného značenia	2016 - 2018	2 717,60	3 717,60 vlastné zdroje
Rekonštrukcia jestvujúcich chodníkov v obci a vybudovanie nových	2019	107 134,24	10 000,00/97 134,24
Vybudovanie multifunkčného ihriska	2019	53 702,65	37 908,00/15 794,65
Rekonštrukcia a zateplenie všetkých objektov areálu Základnej školy	2020	104 468,23	98 375,07/6 093,16
Rekonštrukcia budovy Materskej školy	2018	83 333,82	82 753,55/580,27
Výstavba nájomných bytov v budove obecného úradu – 9 b.j.(5BJ)	2019	127 285,23	127 285,23 vlastné zdroje
Dokončenie pripojovaciej ulicu Novej osady s Hlavnou cestou	2020	26 064,49	26 064,49
Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia a miestneho rozhlasu	2015, 2016 2017, 2018 2019, 2020	9 127,00	9 127,00 vlastné zdroje
Zavedenie kamerového ochranného systému v obci na frekventovaných miestach + VO	2020	49 944,00	49 944,00 dotácia
Zriadiť obecné múzeum	2019 - 2020	8 838,00	4 468,58/4 369,42
Rekonštrukcia športového areálu, rozšírenie sociálno - hygienických zariadení	2017 2020	24 437,18	7 748,11/16 689,07
Podpora opatrovateľskej služby 2019 - 2021	2019-2021	101 004,00	74 100,00/26 904,00

Obec investovala v programovom období rokov 2014 – 2020 viac ako 1 mil. EUR. Zdroje financovania boli dotačné, EU a vlastné.

2. Strategická časť

2.17 Vízia

Globálny cieľ je rámcovou predstavou o tom, ako by mala obec v budúcnosti vyzeráť, aké miesto chce Balog nad Ipľom zaujať v rámci regiónu. Globálny cieľ má vyjadrovať nie len želanú, ale zároveň aj možnú predstavu o budúcnosti obce a jednotlivé ciele Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce majú smerovať k jej naplneniu.

Stratégia obce Balog nad Ipľom je prezentovaná strategickým rozvojovým cieľom, ktorý obsahuje 3 špecifické ciele rozdelené na opatrenia a aktivity. Aktivity definujú konkrétne oblasti rozvoja, na ktoré sa bude obec v budúcnosti zameriavať (konkrétne projekty).

Tvorcovia Programu rozvoja obce Balog nad Ipľom si vytvorili nasledovnú víziu na obdobie rokov 2021 – 2030.

„Obec Balog nad Ipľom má vybudovanú kompletnú technickú infraštruktúru a ponúka možnosti na trávenie voľného času pre všetky vekové skupiny obyvateľstva.“

Obyvatelia žijúci v obci sú spokojní s bývaním, majú dostatok dobre platenej práce a sú spokojní aj s trávením voľného času.

Obec chce byť úspešná a zvýši kvalitu života obyvateľov.

2.18 SWOT analýza, STEEP analýza

Silné stránky

Čo sa vám páči dnes vo vašej obci?

Ekonomika

- nosná zamestnanosť je v poľnohospodárstve (klasické poľnohospodárstvo) – tradícia a podmienky
- podmienky pre vidiecky turizmus a agroturistiku
- zachované prvky ľudovej tradície a kultúrne pamiatky
- miestny potenciál pre rozvoj cestovného ruchu (vínna cesta, cykloturistika, rybárstvo)
- voľné priestory na rozvoj podnikania, cestovného ruchu a služieb

Životné prostredie

- čisté životné prostredie
- vhodné klimatické podmienky
- vhodné podmienky pre rybárstvo a unikátne prírodné podmienky v povodí rieky Ipľ

Spoločnosť

- pohostinní ľudia
- bezpečné prostredie
- aktívne a fungujúce spolky (poľovníctvo, rybárstvo)
- prihraničný región – dvojjazyčnosť obyvateľov

Slabé stránky

Čo sa vám nepáči dnes vo vašej obci?

Ekonomika

- nevyhovujúca a nedobudovaná infraštruktúra (technická a environmentálna)
- potreba rekonštrukcie existujúcej infraštruktúry
- chýbajú pracovné príležitosti
- nízky záujem investorov o obec
- slabý marketing územia
- neexistujú konkrétne produkty cestovného ruchu

Životné prostredie

- chýbajúca infraštruktúra – kanalizácia
- nízke environmentálne povedomie obyvateľov

Spoločnosť

- dlhodobá nezamestnanosť – ľudia stratili pracovné návyky
- odliv mladých ľudí z regiónu
- informačná nedostupnosť v obci
- chýba cieľená práca s mládežou a nízka angažovanosť mladých
- starnutie regiónu (potreba zriadenia sociálnych služieb)
- nízka vzdelanostná úroveň všeobecne (prac. sila, manažment)
- málo miestnych lídrov

Príležitosti

Čo môže byť v budúcnosti príležitosť pre vašu obec?

Ekonomika

- zvyšovanie efektivity a konkurencieschopnosti v poľnohospodárskej prvovýrobe
- diverzifikácia činností v poľnohosp. smerom k nepoľnohosp. činnostiam
- podpora rozvoja živočíšnej výroby – vplyv na krajinotvorbu
- príchod investorov
- cestovný ruch a vidiecka turistika
- využitie externých finančných zdrojov
- voľné priestory na podnikanie
- ubytovanie na súkromí
- otvorené hranice – spolupráca s Maďarskom

Životné prostredie

- príroda
- poľnohospodárstvo priaznivé životnému prostrediu
- alternatívne zdroje energie
- využiť vodné dielo na Ipľi

Spoločnosť

- spolupráca v rámci územia
- prepojenie aktivít obcí pre spoločné projekty
- spolková činnosť
- vzdelaní a aktívni ľudia
- vzdelávanie
- prezentácia úspešných projektov a aktivít v území

Ohrozenia

Čo môže v budúcnosti brániť rozvoju vašej obce?

Vnútorne

- nedostatok pracovných príležitostí a nezamestnanosť
- nesolventnosť obyvateľov na vidieku
- odchod mladých a vzdelaných ľudí
- zlé medziludské vzťahy
- nezáujem občanov o veci verejné
- nízka informovanosť na vidieku

- slabý alebo žiadny marketing územia
- neatraktívnosť ponuky územia pre časť mladých ľudí

Vonkajšie

- nepriaznivá legislatíva k odľahlým regiónom, politika štátu
- odvodové zaťaženie
- reforma verejnej správy
- dopravná a informačná izolácia územia
- netransparentné prideľovanie grantov
- nevýhodný systém financovania projektov pre menšie obce
- administratívna náročnosť prípravy a realizácie projektov

STEEP analýza

Okrem SWOT analýzy, ktorá hodnotí vonkajšie a vnútorné faktory, príležitosti a ohrozenia a na ich základe formuluje hlavné disparity a faktory rozvoja, sa v praxi používa aj STEEP analýza. Táto metóda hodnotí iba existujúce externé faktory dotýkajúcich sa relevantných oblastí vo vzťahu ku konkrétnemu územiu. Externé faktory boli rozdelené do piatich oblastí: sociálne, technologické, ekonomické, ekologické a politické faktory. Analyzované boli verejne dostupné dáta vo všetkých piatich oblastiach a následne boli spracované do nasledovnej tabuľky:

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické
Starnutie populácie	Komunikačné možnosti medzi ľuďmi a inštitúciami sa menia, rozvíja sa spolupráca na diaľku	COVID 19 – ekonomické dopady	Zmena klímy - celkové oteplenie, extrémne zrážky, veterné smršte, extrémne teplé letné obdobia	Vývoj v oblasti legislatívy, možných štátnych zásahov, politických a súdnych rozhodnutí a pod.
Migrácia obyvateľov za prácou a štúdiom do veľkých miest a zahraničia	Technológia využívaná na intenzívnu prácu z domu	Finančné zdroje rozpočtu (napr. dane)	Odpadové hospodárstvo - environmentálne povedomie občanov narastá	Vývoj v oblasti verejných politík a štátnej politiky
COVID 19 – zmena života – uzatváranie sa do seba, izolovaný život v rodinách	Využívanie technológie deťmi na úkor pohybu a sociálnych kontaktov	Zvýšenie príjmov ekonomicky aktívneho obyvateľstva	Podpora ochrany ŽP zo strany EÚ, štátu, samosprávy	Legislatíva EÚ a jej vývoj, štrukturálne fondy na roky 2021 - 2027
Zmeny správania obyvateľstva, zmeny postojov k životu	Technika umožňuje nové spôsoby vzdelávania a školení online	Investície do infraštruktúry	Udržateľnosť ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb na život v obci
Rýchle životné tempo, veľá stresu	Sociálne siete – nový spôsob komunikácie a práce	Príchod nových podnikateľov do obce	Posúdenie možných environmentálnych rizík	Zmena obecného zastupiteľstva ako výsledok komunálnych volieb

Zdroj: vlastné spracovanie

2.19 Problémová analýza

Zástupcovia obce Balog Nad Ipľom v spolupráci s realizačným tímom počas tvorby dokumentu identifikovali nasledovné problémy ako kľúčové pre riešenie v období najbližších minimálne 7 rokov:

- **nedobudovaná technická infraštruktúra a potreba rekonštrukcie existujúcej technickej infraštruktúry** (napríklad: kanalizácia a ČOV, odklon kamiónovej dopravy, miestne komunikácie, spevnené plochy a chodníky v obci, rekonštrukcia budov v majetku obce, verejná zeleň a verejné priestranstvá, obnoviteľné zdroje energií, verejné osvetlenie, miestny rozhlas...)
- **nedostatočný rozvoj občianskej infraštruktúry, cestovného ruchu a podnikania** (napríklad: obnova a rekonštrukcia miestnych pamiatok, vybudovanie ubytovacích kapacít, výstavba bytov, sociálna starostlivosť, prilákanie investorov, vytváranie pracovných miest v obci, podpora rozvoja podnikania .)
- **nedostatočný rozvoj ľudských zdrojov** (napríklad: vzdelávanie a informovanosť občanov, environmentálna výchova, aktivizácia obyvateľov, najmä mládeže, rozvoj nových zručností)

Za najväčšie následky týchto problémov sa považuje:

- zhoršujúca sa kvalita života občanov obce v dôsledku chýbajúcej infraštruktúry,
- zlá sociálna situácia vyplývajúca z vysokej miery nezamestnanosti,
- migrácia mladých ľudí za prácou dočasne alebo natrvalo mimo obce aj do zahraničia

Príčinami tohto stavu sú:

- nedostatok pracovných príležitostí priamo v obci a v regióne,
- nízka úroveň využitia ponúkaných možností a daností obce,
- nedostatok finančných prostriedkov,
- nevyhovujúca legislatíva,
- prehlbovanie regionálnych rozdielov,
- dopravná izolovanosť obce.

Kľúčové disparity:

- migrácia obyvateľstva a celkové starnutie obyvateľstva (pokles podielu obyvateľstva v predproduktívnom a produktívnom veku, nárast obyvateľstva v poproduktívnom veku)
- nedostatok pracovných príležitostí v obci a v regióne
- nedostatočné využívanie možností na rozvoj cestovného ruchu v obci

Hlavné faktory rozvoja:

- geografická poloha obce a štátna cesta II/527 prechádzajúca obcou
- prírodný potenciál, rast záujmu o obnoviteľné zdroje energie
- miestna samospráva a jej ekonomický potenciál
- ekologický systém hospodárenia a výroba ekologických potravín
- hraničná rieka Ipľ a jej možnosti na rozvoj cestovného ruchu, cyklistiky
- susedné Maďarsko a možnosti všestrannej spolupráce
- prirodzená dvojazyčnosť obce

Budúci vývoj obce závisí predovšetkým od aktívneho prístupu samosprávy k riešeniu problémov a navrhovaniu stratégie rozvoja. Samospráva urobí všetko preto to, aby ich rozvojové plány uspeli a obec sa sústredila najmä na elimináciu kľúčových disparít, ako aj na využitie

najvýznamnejších faktorov rozvoja. Do budúcnosti predpokladáme pri správnom využití tohto potenciálu občianskej a technickej infraštruktúry, rozvoj služieb, rozvoj podnikania a nové pracovné miesta v obci.

2.19.1 Dotazníkový prieskum medzi občanmi

Spoznanie predstáv obyvateľov obce o tom, čo by v nej najradšej zrealizovali, sa uskutočnilo formou dotazníkového prieskumu medzi občanmi obce Balog nad Ipľom. Občania sa vyjadrili k jednotlivým oblastiam a uviedli množstvo námetov, ktoré sa stanú podnetmi pre ďalší rozvoj obce. Dotazníkový prieskum bol realizovaný prostredníctvom každej domácnosti.

Príklad vyhodnotenia dotazníka obyvateľov obce Balog nad Ipľom – počet vyplnených dotazníkov: 143

Otázka	Odpoveď
Ako si predstavujete život v našej obci o 10 rokov, čo všetko by ste tu chceli mať?	Vybudovaná kanalizácia, vybudovaná obchádzková cesta pre kamiónovú dopravu, nové miestne komunikácie v obci, chodníky pri ceste, prechody pre chodcov parky, kultúrny dom, detské ihrisko, lekáreň, vzdelávanie – kultúrne centrum. Mať v obci a regióne dostatok pracovných príležitostí.
Čo je dobré v našej obci, o čo sa môžeme v rozvoji obci oprieť, čo by sa malo podporiť a posilniť?	V obci by bolo potrebné posilniť kultúru, šport, základnú a materskú školu a kostol. Pozitívne v obci je organizovanie sviatku Svätej koruny, zdravotné stredisko, spevácky zbor, sociálne byty a pošta.
S čím ste v obci nespokojní, čo bráni rozvoju obce, aké sú tu nedostatky?	Nedostatky: nevybudované chodníky pri štátnej komunikácii, stav miestnych komunikácií, chýbajúci kultúrny dom, chýbajúca kanalizácia, nedobudovaný vodovod, detské ihrisko, lekáreň, finančné prostriedky Nespokojnosť: nečistota v obci, nákladná doprava, verejné osvetlenie
Aké vidíte príležitosti pre rozvoj obce, čo by sa malo využiť aby sa tu zlepšil život?	Finančné zdroje Európskej únie a štátne zdroje, základná škola v obci a jej rozvoj, sprevádzkovanie bazéna pri škole, sviatok Svätej koruny pravidelne sa opakujúci.
Čo môže ohroziť rozvoj obce, aké vidíte nástrahy v rozvoji?	Nezamestnanosť v obci a regióne, nedostatočná informovanosť občanov, štátna politika, nečistota v obci.
Čo by ste prvé zmenili keby ste sa stali starostom obce?	Vybudovanie kanalizácie v obci, vybudovanie chodníkov pri hlavnej ceste, vybudovanie priechodov pre chodcov, zriadenie lekárne, vybudovanie

obchádzkovej cesty pre kamiónovú dopravu, vybudovanie parkov a viac zelene v obci.

3. Programová a realizačná časť

3.1 Stanovenie cieľov

Obec Balog nad Ipľom so svojim územím a obyvateľstvom v rámci regiónu vytvára priestor, ktorý má nezastupiteľný spoločenský, prírodný, ekologický a hospodársky význam. Program je založený na uvedení si historických tradícií súčasných hodnôt, jedinečných daností s predpokladom v úspešnosť budúceho rozvoja.

Zmyslom tvorby predloženej stratégie je vytvoriť východiskové podmienky k aktivizovaniu obyvateľov a samosprávy k tomu, aby sa vlastnými silami snažili o zvýšenie kvality života na základe harmonického rozvoja daností obce. Formulovanie stratégie obce vychádza z analýzy jej hlavných problémov, zisťovania ich príčin a hľadania riešení na základe analýzy potenciálnych možností pre rozvoj, ako aj stanovených predpokladov a podmienok reálnosti splnenia definovaných cieľov. Stratégia je stanovená jedným strategickým cieľom a tromi špecifickými cieľmi, ktoré predstavujú pohľad do budúcnosti na najbližších 7 – 10 rokov. **Je potrebné počítať s jeho pravidelnou 2 – 3 ročnou aktualizáciou**

Program rozvoja obce Balog nad Ipľom vytvára spoločnú stratégiu samosprávy, partnerov a obyvateľov s cieľom riešenia problémov obce. Na báze rozvoja obce možno vytvoriť platformu partnerstiev, formulovať stratégiu rozvoja, jej krátkodobé a dlhodobé ciele, zabezpečiť dosiahnutie cieľov formou konkrétnych prostriedkov, zabezpečiť kvalitné riadenie procesu rozvoja.

Realizácia stratégie formulovaná strategickými cieľmi je naplňovaná konkrétnymi projektmi. Hospodársky a sociálny rozvoj je závislý od riešenia všetkých súvislostí a nadväzností s využitím všetkých výhod územia. Preto jednotlivé projekty musia zabezpečovať rozvoj v rôznych oblastiach činností.

3.2 Strategický cieľ

Pri strategickom plánovaní platí zásada: ciele musia mať zmysel, výsledky musia byť merateľné a opatrenia pre realizáciu musia byť splniteľné.

Na základe analýzy problémov v obci Balog nad Ipľom bol stanovený nasledovný **strategický cieľ**:

Zabezpečiť kvalitný život v obci, ktorý bude rešpektovať ochranu životného prostredia, zlepšiť ekonomické a sociálne podmienky života občanov v obci a využiť externé doplnkové zdroje.

3.3 Špecifické ciele

Prioritné oblasti rozvoja:

- Infraštruktúra a životné prostredie
- Udržateľná ekonomika a zamestnanosť v obci
- Kvalitné a dostupné verejné služby

Pre dosiahnutie tohto strategického cieľa si zástupcovia obce stanovili nasledovné tri základné špecifické ciele:

- dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia
- využitie daností obce, rozvoj podnikania a inovácií
- zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, školstve, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní

Prehľadná tabuľka cieľov a opatrení rozdelená podľa prioritných oblastí

Vízia: „Obec Balog nad Ipľom má vybudovanú kompletnú technickú infraštruktúru a ponúka možnosti na trávenie voľného času pre všetky vekové skupiny obyvateľstva.“ Obyvatelia žijúci v obci sú spokojní s bývaním, majú dostatok dobre platenej práce a sú spokojní aj s trávením voľného času. Obec chce byť úspešná a zvýši kvalitu života obyvateľov.					
Strategický cieľ: Zabezpečiť kvalitný život v obci, ktorý bude rešpektovať ochranu životného prostredia, zlepšiť ekonomické a sociálne podmienky života občanov v obci a využiť externé doplnkové zdroje.					
Prioritná oblasť rozvoja Infraštruktúra a životné prostredie		Prioritná oblasť rozvoja Udržateľná ekonomika a zamestnanosť v obci		Prioritná oblasť rozvoja Kvalitné a dostupné verejné služby	
Špecifický cieľ 1 dobudovanie chýbajúcej a rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry s ohľadom na ochranu životného prostredia		Špecifický cieľ 2 využitie daností obce, rozvoj podnikania		Špecifický cieľ 3 zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, školstve, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní	
Opatrenie 1.1	Opatrenie 1.2	Opatrenie 2.1	Opatrenie 2.2	Opatrenie 3.1	Opatrenie 3.2
Opatrenie 1.3		Opatrenie 2.3		Opatrenie 3.3	
Opatrenie 1.1 Dobudovanie chýbajúcej miestnej infraštruktúry vrátane projektovej prípravy a rekonštrukcia existujúcej					
Opatrenie 1.2 Zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obce a ich rekonštrukcia, využívanie obnoviteľných zdrojov energií					
Opatrenie 1.3 Zvýšenie kvality a efektívnosti odpadového hospodárstva					
Opatrenie 2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj služieb zameraných najmä na oblasť využitia daností obce vrátane ubytovacích služieb					
Opatrenie 2.2 Inovácia a modernizácia technológií v existujúcich firmách					
Opatrenie 2.3 Podpora ekologického systému hospodárenia					

Opatrenie 3.1 Podpora poskytovania elektronických služieb v obci

Opatrenie 3.2 Budovanie voľnočasovej a sociálnej infraštruktúry, zabezpečenie starostlivosti o seniorov a zdravotne ťažko postihnutých, rozvoj bývania

Opatrenie 3.3 Rozvoj vzdelávania, environmentálne vzdelávanie, podujatia

Prostredníctvom jednotlivých opatrení sa bude obec snažiť naplniť strategický cieľ a víziu integrovaním smart prístupov spracovaním adresných cieľov na podporu rozvoja obce prostredníctvom kapitalizácie rozvojového potenciálu. Obec sa bude snažiť sústrediť pozornosť na maximálne využitie rozvojového potenciálu. Počas 7 ročného plánovacieho obdobia bude uplatňovať integrovaný prístup, kedy spojí infraštruktúrne riešenia s inováciami využívajúcimi najnovšie poznatky pre zabezpečenie kvality života obyvateľov. Smart znamená správať sa rozumne a efektívne a udržateľne využívať svoje zdroje.

Programová časť PHRSR pozostáva z definície a popisu pripravovaných opatrení a aktivít, ktoré budú slúžiť ako podklad pre realizačnú a finančnú časť rozvojovej stratégie na obdobie rokov 2021 až 2027. V nasledujúcich tabuľkách sa nachádzajú zoznamy konkrétnych aktivít prislúchajúcich k jednotlivým opatreniam, pričom farebné odlíšenie predstavuje príslušnosť opatrení a aktivít k cieľom definovaným v strategickom časti.

PHRSR obce obsahuje nasledovné časti:

- analytickú časť (pozostáva zo situačnej analýzy)
- rozvojová stratégia (pozostáva z formulovania vízie, analýzy SWOT a STEEP, strategických a špecifických cieľov a opatrení)
- programovú a realizačnú časť (pozostáva z akčného plánu s časovým harmonogramom a návrhom finančného zabezpečenia)
- finančnú časť (finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie PHRSR)

Akčný plán je podkladom k územnému priemetu jednotlivých konkrétnych projektových zámerov. Je to časť realizačná, ktorá pretvorí ciele a opatrenia na konkrétne výstupy investičného a neinvestičného charakteru. Je to krátkodobý plán (najlepšie na obdobie jedného roka), ktorý definuje prvé kroky pri plnení programu s ohľadom na jej momentálne finančné, personálne a technické kapacity a naliehavosť navrhnutých aktivít. Ide preto o akýsi doplnok k PHRSR, ktorý je potrebné každoročne aktualizovať. Jeho plnenie by mal zabezpečovať koordinačný tím, prípadne vytvorené pracovné skupiny.

Akčný plán by mal obsahovať:

- zoznam najdôležitejších aktivít a projektov na najbližší rok, ich opis a odhad ich reálnych vyčísliteľných prínosov (napr. tvorba pracovných miest)
- harmonogram krokov, ktoré je potrebné podniknúť na realizáciu naplánovaných aktivít a projektov
- určenie realizačného tímu ku každej aktivite a projektu
- predpokladané zdroje financovania (vlastné a vonkajšie)
- pri aktualizovaných akčných plánoch je potrebné ešte doplniť zhodnotenie plnenia úloh obsiahnutých v predchádzajúcom akčnom pláne, stav naplánovaných projektov, pokrok, ktorý obec pri plnení PHSR dosiahla v uplynulom roku
- aktualizáciu faktov v situačnej analýze a analýze SWOT (ak sa medzičasom zmenili východiskové podmienky).

3.4 Rozpracovanie rámcových aktivít obce

Rámcové aktivity obce na obdobie 2021-2030 popisujú jednotlivé navrhované opatrenia. V popise je uvedené obdobie, zdroje financovania a tiež zodpovedná organizácia za podanie a realizáciu projektu. Reálnosť splnenia cieľov vychádza z rozpočtového auditu obce jej možností financovania, resp. spolufinancovania jednotlivých projektov. Ďalej je významne ovplyvnená časovým rámcom programovacieho obdobia, harmonogramom vyhlasovania jednotlivých výziev v rámci Operačných programov a pod. Je rámcovým prehľadom plánovaných opatrení obce Balog nad Ipľom na celé programovacie obdobie. **Odporúčame po schválení všetkých programových dokumentov, aby obec zabezpečila vypracovanie akčného plánu na najbližšie obdobie, ktoré bude zároveň v súlade aj s vypracovanou projektovou dokumentáciou v prípade investičných aktivít. Rámcové aktivity budú rozpracované do štádia projektového zámeru.**

Prehľadná tabuľka opatrení a aktivít rozdelená podľa prioritných oblastí

Opatrenie	Aktivita
Opatrenie 1.1 Dobudovanie chýbajúcej miestnej infraštruktúry vrátane projektovej prípravy a rekonštrukcia jestvujúcej	1.1.1 Predprojektová príprava
	1.1.2 Spracovanie územno-plánovacej dokumentácie obce
	1.1.3 Vybudovanie chýbajúcej infraštruktúry (kanalizácia, ČOV, výstavba nových objektov, protipovodňové opatrenia,)
	1.1.4 Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií a chodníkov
	1.1.5 Úprava verejných priestranstiev, vytvorenie oddychových zón a verejnej zelene
Opatrenie 1.2 Zníženie energetickej náročnosti budov v majetku obce a ich rekonštrukcia, využívanie obnoviteľných zdrojov energií	1.2.1 Zateplenie obecných objektov
	1.2.2 energetická prestavba objektov, budovanie obnoviteľných zdrojov energií
Opatrenie 1.3 Zvýšenie kvality a efektívnosti odpadového hospodárstva	1.3.1 Rozšírenie separovaného zberu
	1.3.2 Likvidácia čiernych skládok
Opatrenie 2.1 Vytvorenie podmienok pre rozvoj služieb zameraných najmä na oblasť využitia daností obce vrátane ubytovacích služieb	2.1.1 Výstavba cyklomostu cez rieku Ipľ, prístavnej plochy, parku oddychu a rybníka...
	2.1.2 Zriadiť obecné múzeum
	2.1.3 Cyklotrasa – Ipľská magistrála
	2.1.4 Zriadenie ubytovacích kapacít v obci
	2.1.5 Výstavba kultúrneho domu a amfiteátra
	2.1.6 Podpora cestovného ruchu – marketingové aktivity
Opatrenie 2.2 Inovácia a modernizácia technológií v jestvujúcich firmách	2.2.1 Podpora inovácie a konkurencieschopnosti jestvujúcich podnikateľských aktivít
	2.2.2 Zavádzanie moderných technológií vo výrobných a spracovateľských firmách
	2.2.3 Diverzifikácia poľnohospodárskych činností
Opatrenie 2.3 Podpora ekologického systému hospodárenia	2.3.1 Podpora malých, mladých a rodinných farmárov
	2.3.2 Rozvoj spracovania miestnych produktov, miestna výroba
	2.3.3 Rozvoj regionálneho značenia produktov
Opatrenie 3.1 Podpora poskytovania elektronických služieb v obci	3.1.1 Vzdelávanie pre komunikáciu, osobitne s využitím IT pre samosprávy
	3.1.2 Podpora digitalizácie verejných dokumentov

Opatrenie 3.2 Budovanie voľnočasovej a sociálnej infraštruktúry, zabezpečenie starostlivosti o seniorov a zdravotne ťažko postihnutých, rozvoj bývania	3.1.3 Podpora virtualizácie služieb verejnej správy
	3.2.1 Budovanie a rekonštrukcia športovej infraštruktúry pre deti a dospelých
	3.2.2 Výstavba bezbariérových prístupov do obecných budov
	3.2.3 Poskytovanie opatrovateľskej služby, terénnej služby, osobnej dopravy...
Opatrenie 3.3 Rozvoj vzdelávania, environmentálne vzdelávanie, podujatia	3.3.1 Modernizácia vybavenia ZUŠ, modernizácia športového areálu pri ZŠ
	3.3.2 Rekvalifikačné kurzy pre nezamestnaných
	3.3.3 Environmentálne vzdelávanie – separovaný zber odpadu, ochrana životného prostredia
	3.3.2 Organizovanie kultúrnych a športových podujatí a udržiavanie tradícií

Pri príprave akčného plánu musia byť zodpovedané nasledovné otázky:

- **ČO** – výber jednotlivých krokov

Rozhodnutie o konkrétnych krokoch (aktivitách, projektoch), ktoré je potrebné realizovať so zameraním na stanovené priority

- **KTO** – stanovenie osobnej alebo inštitucionálnej zodpovednosti

Za každý projekt musí niekto (osoba alebo inštitúcia) prevziať osobnú zodpovednosť. Projekty, za ktoré nebude nikto zodpovedný sa nebudú realizovať.

- **KDE** – určenie miesta realizácie

Výber najvhodnejšieho miesta, kde sa projekt bude fyzicky realizovať.

- **KEDY** – určenie času realizácie

Každý projekt treba naplánovať v reálnom čase, a to nie len termínom realizácie, ale aj potrebného časového rozpätia na realizáciu. Všetky projekty nie je možné realizovať naraz, niektoré musia predchádzať a niektoré budú doplnené počas realizácie.

- **KOLKO** – stanovenie nákladov

3.4.1 Súhrnný prehľad projektov obce Balog nad Ipľom na roky 2021 – 2030

Zameranie projektu (vystihujúci názov)	Predpokladaný termín realizácie	Predpokladané náklady v EUR (zdroje: EU, dotácia, vlastné)	Hlavný ukazovateľ výsledku	Priorita zámeru
Vypracovanie projektovej dokumentácie pre investičné projekty	2021 - 2030	25 000	Počet spracovaných dokumentácií	1
Vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie obce	2021 - 2030	20 000	Počet spracovaných dokumentácií	1
Výstavba III. etapy kanalizácie a modernizácia a rozšírenie ČOV o 500 ekvivalentných obyvateľov	2021 - 2030	500 000	Počet pripojených obyvateľov	1
Rekonštrukcia miestnych komunikácií a poľných ciest	2021 - 2030	70 000	km	1
Pokračovanie v budovaní poľných ciest po komasácii	2021 - 2030		km	1
Pasportizácia miestnych komunikácií a dopravného značenia	2021 – 2030	15 000	Počet projektov	1
Rekonštrukcia jestvujúcich chodníkov v obci a vybudovanie nových	2021 – 2030	150 000	m	1
Úprava verejných priestranstiev v centre obci vrátane prísluších objektov	2021 – 2030	350 000	m ²	1
Rekonštrukcia a zateplenie ďalších objektov areálu Základnej školy (jedáleň + telocvičňa)	2021 – 2030	250 000	m ²	1
Rekonštrukcia a modernizácia športového areálu pri ZŠ a ZUŠ	2021 – 2030	150 000	m ²	1
Vybudovanie a vybavenie nových učební pre Základnú umeleckú školu	2021 – 2030	45 000	počet	3
Výstavba kultúrneho domu a obecného amfiteátra	2021 – 2030	800 000	počet	1
Výstavba nájomných domov – 14 b.j.	2021 – 2030	*	počet	3

Rekonštrukcia a zateplenie obecnej bytovky	2021 – 2030	*	m ²	3
Vybudovanie prepojovacej ulice medzi Ul. K. Mikszátha a Ipeľskou	2021 – 2030	*	km	1
Dokončenie pripojovaciej ulicu Novej osady s Hlavnou cestou	2021 – 2030	*	km	1
Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia a miestneho rozhlasu	2021 – 2030	80 000	Počet rekonštruovaných osvetľovacích bodov a nový rozhlas	1
Výstavba parkoviska pri kostole a zriadenie sociálnych priestorov, oploštenie cintorína	2021 – 2030	200 000	m ²	3
Výstavba protipovodňovej hrádze na kanáli medzi hrádzou a obcou v trase od obce Kosihy nad Ipľom	2021 – 2030	*	m ²	1
Rozšírenie kamerového ochranného systému v obci na ďalších frekventovaných miestach	2021 – 2030	50 000	Počet kamier	1
Podpora rozvoja cestovného ruchu v obci – budovanie nových ubytovacích kapacít	2021 – 2030	*	Počet postelí	2
Podpora rozvoja cestovného ruchu v obci – výstavba rybníka	2021 – 2030	*	m ²	2
Vybudovanie cyklotrasy – Ipeľská magistrála	2021 – 2030	*	km	2
Vybudovanie cyklomostu cez rieku Ipeľ (zapojené obce SK Balog nad Ipľom, HU Vece)	2021 – 2030	*	km	2
Energetická prestavba obecných budov – využívanie obnoviteľných zdrojov energií	2021 – 2030	*	MW ušetrenej energie	1
Budovanie obnoviteľných zdrojov v obci (napr. fotovoltické panely...)	2021 – 2030	*	MW vyrobenej energie	1
Zriadiť park oddychu na brehu rieky Ipeľ	2021 – 2030	*	m ²	2

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce Balog nad Ipľom na roky 2021 - 2030

Výstavba prístavnej plochy na rieke Ipľ pre člny	2021 – 2030	*	počet	2
Zriadiť obecné múzeum	2021 – 2030	80 000	Počet múzeí	2
Rekvalifikačné kurzy v oblasti vzdelávania v cestovnom ruchu, v jazykoch, manažérskeho vzdelávania, podnikateľského minima, v oblasti IT, environmentálne vzdelávanie	2021 – 2030	20 000	Počet účastníkov kurzov	3
Rekonštrukcia športového areálu, rozšírenie sociálno - hygienických zariadení	2021 – 2030	*	m ²	2
Budovanie sociálnej infraštruktúry v obci (opatrovateľská služba, terénna sociálna služba, osobná preprava.....)	2021 – 2030	200 000	Počet poskytnutých služieb Počet miest v zariadeniach	3
Spracovanie propagačného a informačného materiálu o obci	2021 – 2030	45 000	Počet kusov	2, 3
Rozvoj partnerstiev obcí (cezhraničná spolupráca, Program Európa pre občanov)	2021 – 2030	*	Počet projektov	2, 3
Realizácia kultúrno-spoločenských aktivít a športových podujatí	2021 – 2030	*	Počet podujatí	2, 3
Realizácia projektov spolupráce s podnikateľmi (LEADER – MAS)	2021 – 2030	*	Počet projektov	2
Príprava a realizácia SMART projektov v partnerstve s okolitými obcami regiónu	2021 – 2030	*	Počet projektov	3
Modernizácia verejnej správy, zavedenie elektronických prvkov	2021 – 2030	*	Počet moderných prvkov	3
Diverzifikácia poľnohospodárskych činností, podpora mladých farmárov, podpora regionálneho značenia	2021 – 2030	*	Počet projektov	2
Projekty v oblasti odpadového hospodárstva	2021 - 2030	*	Počet projektov	1

**bude doplnené po vypracovaní projektovej dokumentácie alebo projektových podkladov*

3.5. Postup pri implementácii

Realizácia aktivít naplánovaných v PHRSR obce Balog nad Ipľom bude vyžadovať úzku spoluprácu obce a miestnych aktérov rozvoja v jednotlivých sektoroch života obce, ako aj spoluprácu starostu obce a poslancov s externými odborníkmi, inštitúciami, orgánmi štátnej správy a regionálnej samosprávy, okolitými obcami a združeniami, ktorých je obec členom. Hlavným koordinátorom aktivít smerujúcich k realizácii strategického cieľa obce v programovom období 2021 - 2027 je starosta obce a pracovný tím zostavený za účelom implementácie PHRSR vždy prispôbený zameraniu riešenému projektu. Vypracovaním a schválením výsledného dokumentu proces strategického plánovania nekončí. PHRSR je dokument otvorený a reagujúci operatívne na potrebné zmeny vzniknuté počas programovacieho obdobia. Pracovná skupina pre implementáciu bude okrem implementácie programu plniť aj monitorovaciu úlohu. Obec má reálne skúsenosti s realizáciou investičných a neinvestičných projektov na podporu regionálneho rozvoja. Vzhľadom na nízky počet zamestnancov Obecného úradu bude pri realizácii aktivít spolupracovať s externými spolupracovníkmi. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce bude po schválení obecným zastupiteľstvom zverejnený na web stránke obce a v tlačenej forme bude verejne prístupný na obecnom úrade.

Časový harmonogram

Implementácia opatrení a aktivít nadefinovaných v tomto dokumente je naplánovaná do konca aktuálneho programovacieho obdobia (rok 2027) s výhľadom až do roku 2030, kedy do bude možné ešte ukončovať rozbehnuté projekty. Odhad realizácie PHRSR vychádza zo všeobecne očakávaných zdrojov financovania. Časový harmonogram prípravy a realizácie jednotlivých aktivít bude rozpracovávať Akčný plán, zostavovaný vždy na nasledujúce 2 roky. Každoročne sa Akčný plán bude vyhodnocovať a upravovať podľa aktuálneho stavu realizácie projektov, administratívnych a finančných možností obce.

4.2 Systém monitorovania a hodnotenia

Medzi kľúčové činnosti a procesy nevyhnutné pre správne zabezpečenie implementácie PHRSR patria aj monitorovanie a hodnotenie na úrovni programu i jednotlivých projektov. V procese monitoringu sa uplatňuje **princíp participácie partnerov a verejnosti**. Obec bude mať vytvorený monitorovací výbor, ktorý bude zostavený za účasti partnerov a pracovných skupín. Proces monitorovania a hodnotenia plnenia priorít a cieľov PHRSR bude previazaný s procesom monitorovania a hodnotenia naplňovania programového rozpočtu obce v zmysle zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Záverečný účet obce predstavuje vhodný nástroj, ktorý zachytáva nielen naplňovanie programového rozpočtu územnej samosprávy, ale i naplňovanie implementácie PHRSR vrátane možnosti sledovania definovaných indikátorov. Vzhľadom na túto previazanosť bude systém monitoringu PHRSR využívať najmä „Záverečný účet“, ktorý je každoročne pripravovaný a schvaľovaný Obecným zastupiteľstvom. Monitorovanie splnenia programu obce je možné na základe vyhodnotenia výsledkov ukazovateľov za jednotlivé cieľové oblasti. Indikátory budú presne stanovené v jednotlivých realizačných projektoch.

Rámcové merateľné ukazovatele:

Špecifický cieľ	Ukazovateľ – cieľová hodnota	Časový bod monitorovania
dobudovanie chýbajúcej rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry ohľadom na ochranu životného prostredia	• napojenie obyvateľov na inžinierske siete (%) • rekonštruované obecné budovy (m², počet vymenených okien, množstvo ušetrenej energie na vykurovanie) • km opravených/novostavaných chodníkov, km novostavaných cyklistických chodníkov a km opravených/novostavaných miestnych komunikácií, • rozšírenie inžinierskych sietí (merná jednotka: km a napojenie obyvateľstva v %) • napojenosť obyvateľstva na verejnú kanalizačnú sieť (v %) • miera využívania obnoviteľných zdrojov energie (v %) • množstvo odpadu pozbieraného separovane (druh/t) • množstvo recyklovaného odpadu (t) • množstvo vytvoreného komunálneho odpadu na obyvateľa (kg/rok/obyv.) • množstvo biologického odpadu (t) • počet vysadených stromov a kríkov • výmera novovytvorenej verejnej zelene (m²) • zvýšenie investičnej činnosti v obci (v %) • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%)	1x ročne
využitie daností obce, rozvoj podnikania a inovácií	• počet vytvorených pracovných miest v súkromnom sektore • počet zavedených nových výrobných činností • počet inovovaných technológií • zvýšenie produktivity práce • zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov • miera nezamestnanosti (v %) • miera ekonomickej aktivity (v %) • zvýšená návštevnosť obce turistami (počet turistov) • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%)	1x ročne
zvýšenie kvality verejných služieb vo verejnej správe, školstve, sociálnej starostlivosti, kultúre, športe a bývaní	• počet detí v MŠ a ZŠ • počet stoličiek a postelí v oblasti sociálnych služieb • zvýšenie investičnej činnosti v obci (v %) • príjmová úroveň domácností a kúpna sila obyvateľstva • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%) • tvorba projektov v oblasti rozvoja ľudských zdrojov, percento úspešnosti projektov (v %) • štruktúra obyvateľstva z hľadiska vzdelanosti a kvalifikácie (v %) • zvýšená zamestnanosť (%) • počet, kvalita a využiteľnosť sociálnych služieb • počet novopostavených bytov a domov • počet stoličiek a postelí v oblasti sociálnych služieb • úspešnosť realizácie projektových zámerov (%)	1x ročne

Hodnotenie predstavuje proces, ktorý systematicky skúma prínos z realizácie PHRSR a jeho súlad s cieľmi stanovenými v PHRSR a analyzuje účinnosť realizačných procesov a vhodnosť

nastavenia jednotlivých opatrení a pripravuje odporúčania na zvýšenie ich efektívnosti. Počas programového obdobia (roky 2021 – 2027) sa odporúča vykonávať priebežné hodnotenia a po ukončení programového obdobia, tzv. následné hodnotenie. Výsledky sa zverejňujú podľa platných predpisov o prístupe k informáciám. Proces hodnotenia z hľadiska jeho vykonávania je rozdelený na interné a externé hodnotenie. Pri internom hodnotení je v procese hodnotenia realizovaný vlastnými (internými) kapacitami subjektu zodpovedného za administratívne zabezpečenie realizácie PHRSR, naopak na externom hodnotení sa podieľa externý subjekt (iná právnická alebo fyzická osoba).

Priebežné hodnotenie

Proces priebežného hodnotenia má formu série hodnotení, ktorých cieľom je kontinuálne počas implementácie Programu skúmať rozsah, do akého sa využili prostriedky, skúmať efektívnosť a účinnosť programovania a sociálno-ekonomický dopad. Zároveň identifikuje faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu implementácie Programu vrátane udržateľnosti a identifikovania vhodných postupov. Hodnotenie sa vykonáva systematicky a priebežne počas celého trvania Programu. Priebežné hodnotenia sa bude vykonávať raz ročne. Základnými podkladmi pre prípravu hodnotenia sú monitorovacie správy projektov realizovaných v rámci príslušného PHRSR. Priebežné správy o implementácii sú predkladané obecnému zastupiteľstvu.

Následné hodnotenie

Následné hodnotenie skúma rozsah, v akom sa využili zdroje, účinnosť a efektívnosť programovania a sociálno-ekonomický vplyv. Následné hodnotenie určí faktory, ktoré prispeli k úspechu alebo neúspechu vykonávania PHRSR a určí osvedčené postupy. Výstupom následného hodnotenia je Záverečná správa o hodnotení PHRSR obce Balog nad Ipľom. Hodnotiace obdobie pri následnom hodnotení predstavuje obdobie celej realizácie PHRSR, tzv. programové obdobie.

4. Finančná časť

Finančný plán predstavuje východiská pre financovanie PHRSR obce Balog nad Ipľom na roky 2021 - 2027. Východiskami pre stanovenie finančného rámca PHRSR sú indikatívne finančné požiadavky pre realizáciu konkrétnych projektov. Podrobnejšie informácie o finančnom zabezpečení realizácie konkrétnych projektových návrhov, v súlade s kompetenciami samosprávy, budú súčasťou projektového záznamníka.

V súlade so Zákonom o podpore regionálneho rozvoja (Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov) je regionálny rozvoj na území SR financovaný z viacerých zdrojov, z ktorých hlavnými zdrojmi sú:

- zdroje štátneho rozpočtu,
- štátnych účelových fondov,
- rozpočty VÚC a rozpočty miestnej samosprávy a
- iné zdroje (PPP, úvery).

Doplňkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú prostriedky Európskej únie na to určené.

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERRR)

Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) sa zameriava na posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti v Európskej únii odstraňovaním nerovností medzi jej regiónmi. Je jedným z hlavných nástrojov financovania európskej politiky súdržnosti. Jeho cieľom je pomôcť pri zmenšovaní rozdielov v úrovni

rozvoja európskych regiónov a obmedziť nedostatočný rozvoj najviac znevýhodnených regiónov. Osobitná pozornosť sa venuje regiónom, ktoré trpia vážnymi a trvalými prírodnými alebo demografickými nedostatkami, ako napríklad najsevernejšie regióny s veľmi nízkou hustotou zaľudnenia a ostrovné, cezhraničné a hornaté regióny.

Európsky sociálny fond plus (ESF+)

Európsky sociálny fond+ má zohrať dôležitú úlohu pri vykonávaní akčného plánu o európskom pilieri sociálnych práv a pri riešení sociálno-ekonomických dopadov pandémie nového koronavírusu. Je vnímaný ako hlavný nástroj EÚ na investovanie do ľudí a na riešenie existujúcich nerovností. K osobitným cieľom ESF+ patria:

- podpora oblasti politiky zamestnanosti a mobility pracovnej sily, vzdelávania a sociálneho začlenenia, konkrétne pomocou pri odstraňovaní chudoby, čím sa prispieva k vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv,
- podpora digitálnej a ekologickej transformácie, tvorba pracovných miest na základe zručností pre inteligentnú špecializáciu a zlepšenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy,
- podpora dočasných opatrení za výnimočných alebo nezvyčajných okolností (napr. financovanie režimov skráteného pracovného času bez vyžadovania ich spojenia s aktívnymi opatreniami alebo umožnenie prístupu k zdravotnej starostlivosti aj tým, ktorí nie sú priamo zraniteľní zo sociálno-ekonomického hľadiska).

Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027

Základný strategický dokument s celoštátnym dosahom. Pre programové obdobie 2021 – 2027 sa stanovilo päť osobitných cieľov politiky súdržnosti EÚ:

1. **Inteligentnejšia Európa** – pomoc zameraná na rozvoj vedy, výskumu, budovanie inteligentných miest a regiónov, digitálne riešenia pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy, rozvoj malého a stredného podnikania, rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie a zvyšovanie digitálnej pripojiteľnosti
2. **Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa** – pomoc zameraná na zlepšenie energetickej efektívnosti, OZE, dostupnosť pitnej vody a dobudovanie kanalizácie, zlepšenie odpadového hospodárstva, podporu mestskej mobility vr. cyklo dopravy, ochranu prírody
3. **Prepojenejšia Európa** – pomoc zameraná na dobudovanie diaľnic a rýchlostných ciest, modernizáciu železníc, vodnej infraštruktúry a zlepšenie regionálnej dostupnosti
4. **Sociálnejšia Európa** – pomoc zameraná na podporu vzdelávania, zdravotníctva, trhu práce, sociálnych služieb
5. **Európa bližšie k občanom** - pomoc zameraná na podporu udržateľného cestovného ruchu, regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity, zveľadenie kultúrneho dedičstva

Operačný program Slovensko – bude doplnené po schválení. Operačný program Slovensko v novom programovom období nahradí doterajších deväť operačných programov (plus cezhraničné programy). Bude jeden operačný program, s jednými pravidlami, metodikou a manažmentom, mal by priniesť výrazné zjednodušenie využitia eurofondov.

Program rozvoja vidieka 2021 – 2027 je dokumentom, na základe ktorého bude poskytovaná pomoc z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka v programovacom období 2021 – 2027 – bude doplnené po schválení

Miestny rozvoj riadený spoločnosťou

V priebehu minulých 20 rokov sa prístup LEADER (1) v oblasti miestneho rozvoja riadeného spoločnosťou (CLLD) – založený na skúsenostiach iniciatívy financovanej zo štrukturálnych fondov EÚ, ktorý mal pomôcť zúčastneným stranám vo vidieckych oblastiach zhodnotiť dlhodobý

potenciál ich miestneho regiónu – ukázal ako efektívny a účinný nástroj pri uskutočňovaní rozvojových politík. Európska komisia podporuje túto realizačnú metódu aj prostredníctvom ďalších iniciatív Spoločenstva, akými sú iniciatívy URBAN (2) a EQUAL (3). Pokiaľ ide o prístup LEADER, ktorý EÚ sústavne podporuje od roku 1991, tento prístup sa stal dôležitým prvkom rozvojovej politiky vidieka a je akceptovaný v celej Európe. Od roku 2007 je miestny rozvoj nástrojom uskutočňovania politiky aj v odvetví európskeho rybného hospodárstva. Návrh nariadenia o budúcom nástroji CLLD sa zakladá na prístupe LEADER a týka sa všetkých fondov začlenených do spoločného strategického rámca – Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), Európsky fond námorného a rybného hospodárstva (EFNRH) a Kohézny fond (KF) – na programové obdobie rokov 2014-2020 (fondy SSR).

CLLD je nástroj, ktorý sa má využívať špeciálne na subregionálnej úrovni a ktorý dopĺňa ďalšiu rozvojovú podporu na miestnej úrovni. CLLD môže mobilizovať a zapájať miestne spoločenstvá a organizácie, aby prispeli k dosiahnutiu cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, v oblasti podpory územnej súdržnosti a dosahovania konkrétnych politických cieľov.

Hlavné ciele návrhu Komisie sú zjednodušiť a rozšíriť využívanie nástroja CLLD ako rozvojového nástroja. Návrhy CLLD budú:

- vyzývať miestne spoločenstvá, aby vytvárali integrované prístupy zhora nadol v podmienkach, keď treba reagovať na územné a miestne problémy, ktoré si vyžadujú štrukturálnu zmenu;
- budovať kapacity spoločenstva a podporovať inovácie (vrátane sociálnych inovácií), podnikanie a možnosti zmien podporou rozvoja a objavovaním nevyužitého potenciálu v rámci spoločenstiev a území;
- podporovať vlastníctvo na úrovni spoločenstva zvyšovaním účasti v rámci spoločenstiev a budovať zmysel pre zapojenie sa a vlastníctvo, ktoré zvyšujú účinnosť politík EÚ; a
- pomáhať viacúrovňovej správe poskytnutím spôsobu, ktorým sa miestne spoločenstvá budú v plnej miere podieľať na určovaní charakteru realizácie cieľov EÚ vo všetkých oblastiach.

Externé finančné zdroje

- granty EHP a Nórska - www.eeagrants.sk
- Programy EÚ: WIFI 4 EU, Európa pre občanov, Interreg Europe, Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika - Slovenská republika, ESPON, INTERACT
- Nadácie (napr. Nadácia Slovenskej sporiteľne, Nadácia SPP, Nadácia ZSE, Nadácia Ekopolis, Nadácia ESET, Nadácia Orange)
- Grantové programy Visegradfund
- Program Stredná Európa, ETC Dunaj
- Podpora bývania – www.sfrb.sk
- Environmentálny fond – www.envirofond.sk

Finančný plán programu

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja je schopnosť obce Balog nad Ipľom v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú vlastné prostriedky určené na spolufinancovanie projektov. V dôsledku absencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja v strednodobom horizonte pohybovať, nie je možné stanoviť výšku prostriedkov potrebnú na realizáciu jednotlivých opatrení a aktivít. Táto časť bude konkretizovaná v závislosti od reálneho čerpania finančných príspevkov zo štrukturálnych fondov a možností obecného rozpočtu.

ZÁVER

Aj keď v zmysle zákona č. 539/2008 Z.z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov je PHRSR podmienkou pre získanie zdrojov zo štátneho rozpočtu a doplnkových zdrojov pre rozvojové projekty obce bola jeho aktualizácia motivovaná predovšetkým potrebou koncepčného riadenia v obci Balog nad Ipľom v snahe čo najefektívnejšie riešiť problémy a výzvy rozvoja obce. Príprava PHRSR je pomerne zložitá cesta, ktorá vyžaduje určitú vopred stanovenú postupnosť krokov, ktoré na seba logicky nadväzujú a predovšetkým zapojenie všetkých aktérov rozvoja obce do spoločného plánovania tak, aby bol maximálne využitý potenciál územia na dosiahnutie ekonomickej, kultúrnej a spoločenskej prosperity celej obce pri akceptovaní princípov udržateľného rozvoja. Cieľom programu nie je vyriešiť všetky problémy, ktoré sa v obci vyskytujú, ale načrtnúť smer, ktorý vytvorí vhodné podmienky pre ich riešenie. Spracovaný dokument predstavuje súčasný stav i perspektívy rozvoja obce, ktorá sa snaží zlepšiť životné podmienky svojich občanov. Poloha obce v zázemí okresného mesta Veľký Krtíš ponúka možnosti aj pre rozšírenie priemyselnej časti, čo podporuje dostupnosť obce ku komunikácii prvej triedy č. 1/75. Najväčšou devízou obce sú však jeho obyvatelia, ktorí z veľkej časti majú o život vo svojej obci záujem a na jej rozvoji sú ochotní participovať. Hlavným cieľom PHRSR obce je zlepšiť kvalitu života občanov, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a presadzovať koncept udržateľného rozvoja obce. Veríme, že v spolupráci s vedením obce sa obyvateľom tohto územia podarí tento cieľ zrealizovať aj vďaka získavaniu finančných prostriedkov z verejných i neverejných zdrojov.

Použitá literatúra:

- Csáky Károly (2003): A Dunától a Szigetvárig
- Csáky Károly (2008): Szent Ivántól Erszébet - napig
- Cseke László (2005): Ipolybalog (Balog) és a Szent Korona
- Štefan Meszlényi (1997): Balog nad Ipľom – pozoruhodnosti
- Méry Margit (2002): Szlovákiai magyar paraszti seletek
- Szobiné Kerekes Eszter (2006): Felvidéki népviselet babákon
- Kolektív (1997): Kraje a okresy Slovenska, Q111, Bratislava
- Lukniš a kol. (1972): Slovensko – Príroda, Obzor, Bratislava
- Úrad vlády SR (2014): Partnerská dohoda 2014 - 2020, Bratislava
- Štatistický úrad SR (2013): Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011
- VUC BBSK (2004): Program sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja, Banská Bystrica,
- VUC BBSK (2009): Územný plán Veľkého územného celku Banskobystrický kraj, Banská Bystrica, Ministerstvo životného prostredia SR (2010): Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2010, Bratislava
- Peter Sule, Peter Sule ml. (2005): Encyklopédia miest a obcí Slovenska, PS-LINE, s.r.o. Lučenec
- Anton Hupka (2005): Literárno-vlastivedné rozhľady po Veľkokrtíšskom regióne, Spoločnosť A.H. Škultétyho Veľký Krtíš

- Jaroslava Michalová, Pavel Michal (1980): Geografia okresu Veľký Krtíš, Osveta Martin
- ARCH-EKO Banská Bystrica (1992): ÚPD VÚC okres Veľký Krtíš
- Archív obce
- Archív spracovateľa
- Dostupné web stránky

Spracovateľ: Centrum prvého kontaktu pre podnikateľov, Veľký Krtíš, október 2021